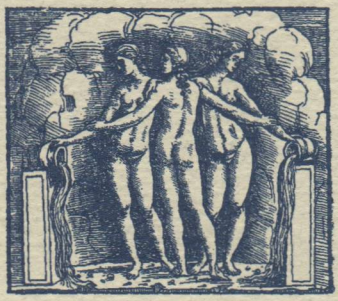
Maurice Blanchot

Ölüm Hükmü

KABALCI

MAURICE BLANCHOT

ÖLÜM HÜKMÜ

KABALCI YAYINEVİ: 151
Çağdaş Fransız Düşüncesi: 3

L'Arrêt de Mort © Éditions Gallimard, 1948
Ölüm Hükmü © Kabalcı Yayınevi, İstanbul 1999

Kapak Resmi: Jacopo Mazzochi,
Epigrammata antiquae urbis (Roma, 1521)
(Batinia Priscilla'nın Sunağı)

Kapak Düzeni: Serdar Bal
Yayıma Hazırlayan: Sabri Gürses

Baskı: Yaylacık Matbaası
Mücellit: Yedigün Mücellithanesi

Birinci Basım: Aralık 1999

KABALCI YAYINEVİ
Himaye-i Etfal Sok. 8-B Cağaloğlu 34410 İSTANBUL
Tel: (0212) 526 85 86 Faks: (0212) 513 63 05

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide à la publication, bénéficie du soutien du Ministère des Affaires Etrangères, de l'Ambassade de France en Turquie et de l'Institut Français d'Istanbul

Çeviriye ve yayıma katkı programı çerçevesinde yayımlanan bu yapıt, Fransa Dışişleri Bakanlığı'nın, Türkiye'deki Fransa Büyükelçiliği'nin ve İstanbul Fransız Kültür Merkezi'nin desteğiyle gerçekleştirilmiştir.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Blanchot, Maurice

Ölüm Hükmü

ISBN 975-8240-06-4

MAURICE BLANCHOT

ÖLÜM HÜKMÜ

Çeviren:
Arzu Dalgıç Aydın - Berna Kılınçer

KABALCI YAYINEVI

Bu olaylar 1938 yılında başımdan geçti. Onlardan söz etmekte büyük bir güçlük çekiyorum. Daha önce birkaç kez onları yazıya dökmeyi denedim. Kitaplar yazdıysam tüm bunlara kitaplarla son verebileceğim umudundandır. Romanlar yazdıysam bunlar sözcükler gerçek karşısında geri çekilmeye başlar başlamaz doğdular. Gerçek korkutmuyor beni. Sırrımı ele vermek gibi bir endişem yok. Ama sözcükler bugüne dek hiç istemediğim kadar güçsüz ve kurnazdılar. Bu aldatıcılık bir uyarı, biliyorum: gerçeği rahat bırakmak daha soylu bir davranış olurdu. Onu saklı tutmak gerçeğin yararına olurdu. Ama sorunu birazdan kökünden çözeceğimi umuyorum şu anda. Sorunu kökünden halletmek de soylu ve önemli bir davranıştır.

Yine de unutmamalıyım ki bir keresinde bu olayları biçim vermeyi başardım. 1940 yılında, Temmuzun son ya da Ağustosun ilk haftalarıydı. Tembel, uyuşuk bir halde olmanın verdiği boşlukta bu öyküyü yazdım. Ama bittiği zaman onu

baştan okudum ve el yazmasını hemen yırtıp attım. Bugün yazının ne uzunlukta olduğunu bile anımsayamıyorum.

Sadece beni ilgilendirdiğinden emin olduğum bu öyküyü özgürce yazacağım. Doğrusu on sözcükte anlatılabilirdi. Onu bu derece korkunç kılan da bu. Söyleyecek on sözcük var. Dokuz yıl boyunca bu sözcüklere kafa tuttum. Fakat, bu sabah, yani 8 Ekim (az önce şaşkınlıkla fark ettim) ve neredeyse bu günlerin ilk gününün yıldönümünde, yazılmaması gereken sözcüklerin yazılacağından neredeyse eminim. Aylardır bunu yapmakta kararlıymışım gibi geliyor bana.

Bu olaylarda birçok tanık olmasına rağmen yalnızca tek bir kişi, en iyi bilebilecek olan, sezinler gibi oldu gerçeği. Bu olayların geçtiği apartman dairesine başlangıçta sık sık, sonra daha seyrek olarak telefon etmek için bana gelirdi. Ben, kendim ... Sokağı'ndaki 15 no'lu apartmanda oturuyordum. Sanırım genç kadının kız kardeşi de bir müddet burada kaldı. Ne oldu ona? Söylemeyi sevdiği gibi, beyefendilerin iyiliğinden ekmeğini çıkartırdı. Sanırım ölmüştür şimdi.

Yaşama isteği ve yaşama gücü adına ne varsa kız kardeşindeydi. Burjuva kökenli ailesi acıklı bir biçimde parçalanmıştı. Babası 1916 yılında

öldürülmüştü; annesi ise tabakhanenin başında kalmış, ne olup bittiğini fark etmeden iflas etmişti. Bir sığır yetiştiricisiyle yeniden evlendi ve ikisi de kısa bir süre sonra kendi şirketlerini bırakıp XV. Cadde'de bir şarap dükkânı satın aldılar. Orada da geri kalan her şeylerini kaybetmişlerdir herhalde. Kâğıt üzerinde, iş yerinin bir bölümü kızlara aitti. Parayla ilgili sert tartışmalar çıkardı aralarında her zaman. Doğrusunu söylemek gerekirse yıllar boyunca Madam B. büyük kızının sağlığı için küçük bir servet harcadı, harcarken de kusursuz bir düşüncesizlikle paraları kızının başına kaktı.

Bu olayların "canlı" bir kanıtını muhafaza ettim. Fakat bu kanıt, bensiz hiçbir şeyi kanıtlayamaz ve umarım ben yaşarken hiç kimse ona yaklaşmayacaktır. Ben ölünce bir bilmecenin kalıntısı olarak kalacaktır yalnızca. Beni sevenler, öldüğümde ne olduğunu öğrenmeye çalışmadan onu yok etme cesaretini bulurlar umarım. Daha sonra bu konuda birkaç ayrıntıya değineceğim. Şayet bu ayrıntıları belirtmemişsem, en mahrem sırlarıma aniden girilmemesini, mektuplarım bulunsa bile okunmamasını, ortada dahi olsa fotoğraflarıma bakılmamasını ve bilhassa kapalı olan herhangi bir şeyin açılmamasını ve neyi yok ettiklerini bilmeden her şeyi yok etmelerini rica ediyo-

rum: gerçek bir bağlılığın aldırışsızlığı ve doğallığı içinde.

1940 yılının sonlarına doğru, biri, benim hatamdan dolayı, bu "kanıta" dair çok belirsiz bir şüpheye kapıldı. Hikâyeyi hemen hemen hiç bilmediğinden dolayı bu kadın gerçeğin yakınından bile geçemedi. Tek sezdiği gömme dolap içinde bir şeyin kilitli olduğuydu (o sırada otelde kalıyordum); dolabı gördü açmak için bir harekette bulundu. Fakat tam o anda garip bir kriz geçirdi. Yatağın üstüne düştü, durmaksızın titremeye başladı; bütün gece hiçbir şey söylemeden titredi; gün ışırken hırıltıyla soluk almaya başladı. Hırıltıları bir saat kadar sürdü, sonra onu kendine getiren bir uykuya yenildi. (Daha çok genç olan bu kişi bir şeyden kolay kolay etkilenmeyen aklı başında birisiydi. Hatta fazla soğukkanlı olmaktan yakınırdı. Fakat o anda soğukkanlılığını koruyamamıştı. Şunu da eklemem gerekir ki, bundan önce, genç kadın başka nöbet geçirmemişti, iki üç yıl önceki bir kendini zehirleme girişiminin izlerini taşıyordu üstünde; bazen şiddetle sarsılmış bir vücutta zehir uyanır ve dirilir, tıpkı bir düş gibi.)

Yazı masamda kilitli küçük bir not defterinde önemli tarihlerin belirtilmiş olması gerekiyor.

Emin olduğum tek gün 13 Ekim, 13 Ekim Çarşamba. Kaldı ki çok da önemli değil. Eylül ayından beri Arcachon'da yaşıyordum. Orada yalnızdım. Münih'in karışık olduğu günlerdi. Birinin olabileceği kadar hasta olduğunu biliyordum. Eylül başında bir seyahatten dönerken Paris'te konakladım ve doktoruyla görüştüm. Üç haftalık ömrü kalmıştı. Yine de yataktan hep çıkardı; çok yüksek ateş içinde bile normal yaşantısını sürdürüyordu; saatler boyunca titrerdi, ama her defasında ateşin üstesinden gelirdi. 5 veya 6 Ekim günüydü sanırım, hâlâ Champs-Élysées'de kız kardeşiyle araba gezintilerine çıkıyordu.

Benden birkaç ay büyük olmasına rağmen hastalığın yeni yeni yıpratmaya başladığı çok genç bir yüzü vardı. Aslında makyaj yapıyordu, ama makyajsızken daha da genç görünüyordu, çok da gençti zaten, hastalığın en önemli etkisi ona yeni yetme bir kızın yüz hatlarını vermesiydi. Sadece daha siyah, daha parlak ve daha büyük olan gözleri (bazen ateşten dolayı biraz çukura kaçıyordu) anormal bir değişmezliğe sahipti. Eylül ayında çekilmiş bir fotoğrafta bu gözler öyle büyük ve öyle ciddiydiler ki, gülümsediğinin fark edilmesi için ifadelerine karşı mücadele etmek gerekiyordu, gülümsediği apaçık olsa da.

Doktoruyla görüştükten sonra, ona söylemiştim: "Size bir ay daha ömür biçiyor. – Ne yapalım, ben de bunu ana kraliçeye söylerim, asla inanmıyor hasta olduğuma." Yaşamayı mı ölmeyi mi istediğini bilmiyorum. Son birkaç aydır, onu her gün biraz daha sınırlı bir yaşama itiyordu ve içinde uyandırabildiği şiddetin tümünü hastalık ve yaşamı lanetlemek için kullanıyordu. Kısa bir süre önce ciddi ciddi kendini öldürmeyi düşündü. Bir akşam bu çareyi ona ben salık vermiştim. Aynı akşam, beni dinledikten sonra, soluma yetersizliğinden dolayı konuşamadan, fakat sağlıklı bir insan gibi masaya oturarak gizlediği sırları birkaç satırla yazdı. Bu satırları sonunda ondan aldım ve hâlâ bendeler. Bazı isteklerini belirtiyordu bu satırlarda, cenaze töreninin mümkün olduğu kadar sade olması için ailesine ricada bulunuyordu ve bilhassa mezarına kim olursa olsun hiçbir ziyaretçinin gelmesini istemiyordu; arkadaşlarından birine de küçük bir miras bıraktı, oldukça ünlü bir dansçının üvey kardeşi olan A.'ya.

Benden söz etmiyordu bu notta. İntihar etmesini salık vermemden dolayı ne kadar acı duyduğunu anlayabiliyorum. Gerçekten böyle bir şeye razı olmam affedilecek gibi değildi, hatta kalleşçeydi, ancak böyle düşünmem belli belirsiz, onun aslında uzun süredir ölü olduğu düşünce-

sinden ileri geliyordu. Çok fazla savaştı. Normalde, uzun süre önce ölmesi gerekiyordu. Ama ölmediği gibi, aynı zamanda hastalıkla ilgisi olmayan biri gibi yaşamaya, sevmeye, gülmeye ve şehirde dolaşmaya devam etti. Doktoru 1936 yılından beri onu ölü olarak gördüğünü bana söylemişti. Bir süre beni de tedavi eden bu aynı doktor, bir gün bana şunu söyledi: "İki sene önce ölmüş olmanız gerekiyordu, yaşamayı sürdürdüğünüz her an sizin için bir ertelemedir." Bundan yedi sene önce bana altı aylık bir ömür biçmişti. Fakat, yerin iki metre altına girmem konusunda önemli nedenleri vardı o zamanlar. O sözler kendi arzusunu dile getiriyordu yalnızca. Ama J. için söyledikleri sanırım doğruydu.

Sahnenin nasıl sona erdiğini çok güç anımsıyorum. Galiba kâğıdı yırtmak istiyordu. Fakat, kâğıdı ona geri verdiğim anda, ona karşı büyük bir şefkat, cesaretinden ve ölüme karşı soğuk ve diri bakışından dolayı büyük bir hayranlık hissettim. Masasında oturmuş kesin ve tuhaf olan bu sözcükleri sessizce yazarkenki hali geliyor gözlerimin önüne. Onun rahat yüzü görmemiş, başından beri yoksunluğa yenik düşmüş yaşamının ölçülerine uyan bu küçük vasiyetname, bana yer vermeyen bu son düşünce, alabildiğine etkiledi beni. Şiddeti ve ağzı sıkılığı canlanıyor gözleri-

min önünde; bağımsızdı, son saniyeye kadar bana karşı bile bir mücadele içindeydi. Sık sık ve uzun uzun ağlardı. Ama gözyaşları asla bir zayıflık değildi. Çok şiddetli tartışmalar sırasında iki üç kez bana vurdu, hareketlerine engel olmam gerekirdi, çünkü ne yaptığını hatırladığında ürküntüyle altüst oluyordu; bana dokunmuş olmanın ve de çirkin bir şeyler yapmış olmanın, yine de hiç karşı koymadığım engellenmez aşırı heyecanını tanımanın ürküntüsü. Cezalandırılmış, onuru kırılmış ve tehlikeye düşürülmüş hissediyordu kendini. Yine de, eğer beni öldürmeye kalkışsaydı darbelerini savuştururdum. Onun beni öldürmenin acısını çekmesine yol açamazdım. Bir iki sene oluyor, genç bir kız boş yere silahını elinden almamı bekledikten sonra bana tabancayla ateş etmişti. Ama bu genç kızı sevmiyordum. Bir süre sonra kendini öldürdü zaten.

Bu nedenlerden dolayı birkaç tuhaf kelimenin bulunduğu bu kâğıdı sakladım. İntihar, düşüncelerinden yitip gitti. Hastalık artık rahat bırakmıyordu onu. O günlerde kız kardeşi her zaman yanında değildi. En azından daha önce söz ettiğim türden bir yaşam sürdürürken sık sık dışarı çıkar, geceleri de bazen gelir, bazen gelmezdi. Yemek saatlerinde gelen temizlikçi bir kadını vardı, fakat tatillerde gelmezdi. J. çoğu kez yalnız kalırdı, Ka-

pıcı onu gerçekten çok seviyordu ve sık sık görmeye geliyordu. Çok az arkadaşı vardı, oysa eskiden dışarı çıkıp eğlenmeyi çok severdi. Görüşmekten hoşlandığı A. bile canını sıkıyordu. Yine de, kim olursa olsun yanında birinin bulunmasını isterdi, çünkü yalnızlık korkutuyordu onu. Çok cesaretliydi, ancak korkuyordu. Hep çok korkardı geceleri. Onunla ilk defa bir otelde kaldığım sırada karşılaşmıştım. O, ikinci katta küçük bir odada, ben ise üçüncü katta oldukça geniş bir odada kalıyordum. Onu tanıdığını söyleyemem, ara sıra karşılaşıyor ve selamlaşıyorduk o kadar. Fakat, bir gece aniden uyanmış ve odama ben olarak aldığı birinin yatağının kenarında durduğunu hissedip az sonra kapının yeniden kapatıldığını ve adımların koridorda hızla uzaklaştığını işitmiş. Bu gerekçeyle, ölmek üzere olduğuma ya da öldüğüme kanaat getirmiş. Tanımadığı halde odamın kapısına geldi ve beni çağırdı kapının arkasından. Düşünmeksizin cevap verdim: "Korkmayınız," ama oldukça tuhaf ve güven verici olmaktan çok korkutucu bir sesle. O kadar çok korkmuştu ki, gerçekten ölmek üzere olduğumu sandı ve kilitli olduğu halde kapıyı hızla itip içeri girdi. Hiç hasta değildim, ama belki de hastadan daha kötüydüm. Açıkça ben de korkmuştum, uyandım. Odasında olmadığıma,

kendi odamdan dışarı çıkmadığıma yemin ettim. Kendini yatağının üstüne bıraktı ve derhal uykuya daldı. Kuşkusuz bu duruma gülünebilir, fakat bu hiç de gülünç değildi ve gecenin ortasında kendisini bilinmeyen birisine, bana doğru getiren ve onun insafına bırakan itki en gerçek, en doğru tutumla gerçekleştirdiği soylu bir itkiydi. Böyle bir şey yapabilecek yalnızca iki kişi tanıyordum ve buna rağmen yalnızca birinden emin olabilirim.

Hastalıkla korku gündüzü geceye çeviriyordu. Neden bilmiyorum, korkmuştu: ölmekten değil, fakat çok daha ciddi bir şeylerden. Telefon elinin erişebileceği yerdeydi, numarayı çevirmeden kapıcıyı arayabiliyordu. Annesi de haftada iki üç kez gelirdi, fakat gelir gelmez çekip gitmek için her zaman bahane bulurdu. Bu davranış onu öfkelendiriyordu. Annesine sitemlerde bulunuyordu, sonra kendi kendine, değersiz bir olay ve çok sevmediği bir kişi için akıttığı gözyaşlarına kızıyordu. Annesinin, neredeyse acıdan kıvrandığını bilmesine rağmen, alışverişe gitmekten kızının iyiliği için vazgeçmemesi ona çok garip geliyordu. Bu nedenle, doktorun teşhisini öğrendiğinde çok sevinmişti: annesine bir şeyleri kanıtlamış olacaktı. Annesi gerçekten de ağladı, inledi, ancak ziyaretini bir dakika bile uzatmadı. Yalnızlık

ve korkuyla kazanılmış tek bir dakika bile J. için çok değerli bir lütuftu. Tek bir dakika için tüm gücüyle savaşıyordu: fakat içinden kabul etmek istemese de, ne kurnazlık ne de yalvarmaydı bu. Çocuklar da böyledir; umutsuz bir isteğin coşkusuyla sessizce dünyaya emirler verirler ve bazen, dünya onlara boyun eğer. Hastalık J.'yi küçük bir çocuk yapmıştı, ancak enerjisi çok fazlaydı, bu yüzden yalnız küçük şeyleri değil aynı zamanda büyük, en büyük şeyleri de başarabildi.

Arcachon'a gittiğim sırada, Lyonlu bir fizikçinin bulduğu yeni bir tedavinin J.'ye uygulandığını işittim. Henüz çok yaygın olmayan bu tedavi, hastalığın etkisi az olan hastalarda mükemmel sonuç verirken, hastalığın seyrinin çok ciddi olduğu hastalarda ise ölüme neden oluyordu. Bu tedavi hakkında konuşmak için J.'nin doktorunu görmeye gitmiştim. Ona göre ölüm riski onda sekizdi. Tedavi olmazsa risk gerçekleşecekti ve üç haftalık ömrü kalmıştı. Bu tedavi beni sevindiriyordu, bilmem neden. J. ise pek sevinmiyordu. Doktor önce tereddüt etti, fakat sonra uygulamayı istedi. Daha sonra anladım ki iyi tarafları olmakla birlikte bu doktor mantıktan yoksundu. Paracelsus'u çok büyük bir ciddiyetle incelemiş ve kendini bazen çılgınca bazen çocukça olan deneylere adamıştı. Yanına sık sık uğradığım sıra-

larda, tedaviye iki üç kez birlikte başladık ve o sıralar benden kurtulmayı ister gibiydi. Kendisinin Katolik olduğunu söylüyordu, yani dindar Katolik olduğunu ima etmek ister gibiydi. Daha ilk gün, beni şu cümlelerle karşıladı: "İnanç sahibi olmaktan mutluluk duyuyorum, ben inançlıyım. Ya siz?" Çalışma odasının duvarında Suaire'li Aziz Turin'in hayranlık uyandıran bir fotoğrafı vardı, üst üste gelen iki görüntüyü görüyordu; görüntülerden biri İsa'ya diğeri Veronica'ya aitti. Diğer taraftan İsa figürünün arkasında, bir kadının aşırı derecede güzel hatta tuhaf bir kendini beğenmişlik ifadesiyle görkemli yüz hatlarını açık seçik görüyordum. Bu doktor hakkında son bir şey: iyi nitelikleri de yok değildi; bana kalırsa teşhisleri çoğu doktordan daha güvenilirdi.

Arcachon'da kaldığım günlerin başında J. uzun uzadıya yazardı bana ve el yazısı her zamanki gibi sabit ve güçlüydü. Doktor herhangi bir kaza durumu için ona bir kâğıt imzalatmıştı, bunu bana bildirdi. Öyleyse iğnelerden ibaret olan tedavi –her gün evinde bir iğne yapılacaktı– başlamak üzereydi. Bundan önceki gün kalbinin çevresinde çok şiddetli bir ağrı hissetti, öyle güçlü bir soluma güçlüğü krizi geçirdi ki, annesine telefon edip doktorunu çağırttı. Bu doktor, önde gelen bütün uzmanlar gibi, normal uygulamala-

rın dışına pek çıkmak istemiyordu. Fakat bu defa çok hızlı geldi, şüphesiz ertesi günü başlanması gereken tedaviden dolayı. Ne buldu bilmiyorum: bu konuda benimle hiç konuşmadı. Ona, bu ağrının önemli bir şey olmadığını söyledi ve hafif bazı ilaçları kullanmasını salık verdi. Ama yine de tedaviyi birkaç gün daha ertelemeye karar verdi.

Kalbinin çevresindeki ağrı kaybolmadı, fakat belirtileri azalmıştı ve bir kez daha galip gelmişti. Tedavi yeniden gündeme geldi: başlamayı çok istiyordu, çünkü enerjisi artık yaşamak, sağ kalmak gibi belirsiz bir hedefle yetinmeyebilirdi, sırtını dayayabileceği kesin bir karara ihtiyacı vardı. Derken, tuhaf bir olay oldu, –profesyonel olarak– el falı ve astronomiyle ilgilenen bir adama J.'nin ellerinin çok güzel bir kalıbını vermiş ve yazgısının daha büyük koordinatlarını çizmesini istemiştim. J.'nin elleri küçüktü ve onları sevmiyordu; fakat çizgileri bana tamamıyla şaşırtıcı, kopuk kopuk ve karmakarışık görünüyordu, görünüşte en küçük bir bütünlük yoktu: tam şu anda gözlerimin önünde canlanmış olmalarına ve yaşamalarına rağmen onları tanımlayamam. Üstelik, bu çizgiler bazen silikleşiyor, sonra yok oluyorlardı, bir tek ortada, yazgı çizgisine karşılık gelen derin uzun bir çizgi vardı. Bu çizgi diğerleri

silinip gittiği anda çok iyi görülüyordu; elinin ayası bembeyaz ve dümdüz, tıpkı bir fildişi aya gibi oluyordu oysa ki çizgiler ve kırışıklıklar normal zamanlarda onu çok yaşlı gösteriyordu, buna bağlı olarak ortada her zaman derin bir kesik çizgi vardı, eğer bu çizgi gerçekten yazgı çizgisi olarak adlandırılıyorsa şunu söylemem gerekir ki, görünüşü trajik bir yazgıyı yansıtıyordu.

O günlerde bu genç adam bana yazdı: ellerle ilgili olarak hiçbir şey söylemiyordu, sanırım kalıbın doğruluğu konusunda kuşkuya düşmüştü, oysa ki kalıp, belki kendisinden daha sonra söz edeceğim bir heykeltraş tarafından alınmıştı. Ama, astrolojik çizelgesinde J.'nin hastalığını tam olarak betimliyor (doğal olarak ona söz etmemiştim) ve bir tedavi dizisinin sonunda sağlığına bütünüyle yeniden kavuşacağını belirtiyordu. Notu şu sözcüklerle sona eriyordu: o ölmeyecek. J.'nin karakteri ve genel anlamda geleceğiyle ilgili olarak kimi yorumları, tüm bunlar çok fazla belirsiz görünüyordu. Sonuç olarak, ortalama bir iş çıkarmıştı, yalnızca hastalıkla ilgili bazı doğru ayrıntılar, özellikle de tedaviye ve olağanüstü sonuçlarına ilişkin imâları dikkatimizi çekmişti. J. bununla çok eğlenmişti. Kimi küçük batıl inançları vardı, ama yalnızca önemsiz konularda. Geceleri süregiden dehşetinde hiç de batıl

inancı yoktu, çok büyük bir tehlikeye karşı koyuyordu, isimsiz ve şekilsiz, tamamıyla belirsiz. Yalnız olduğu zaman, onu yapayalnız karşılıyordu, hiçbir kurnazlığa, hiçbir fetişe başvurmadan. Bazen kız kardeşinin kartlarına başvuruyordu. Kız kardeşi, tüm falcıları ziyaret eder, kafelerde oturan zengin görünümlü erkekleri (garsona bir içki daha getirterek) baştan çıkarmaya çalışırdı. Bir iki kez başarılı olmuştu.

Tedavinin ilk iğnesi için belirlenmiş olan gün (ki bu iğne her durumda uzun bir baygınlığa yol açıyordu) Münih krizinden önceki en karanlık günlerden biriydi. Önceki günler, otel müdürü her sabah bir, bazen iki konuğun gittiğini bana bildirirdi. Fakat bir şekilde hâlâ umudunu koruyordu, çünkü hatırı sayılır bir politikacı bir aydan beri oteldeydi. O gün, politikacı arabasını istetti ve gitti; ondan sonra düzinelerce insan da hareket etti. Çok büyük olan otel hemen hemen boşaldı. Ben de gitmeliydim, bu işim için gerekliydi, ama gitmedim. Neden, herkesin beni çağırdığı bugünlerde Paris'ten uzak durduğumu bir sonuca ulaşamadan anlamaya çalışıyorum bugün. Aslında, bu uzaklarda oluş düşüncesi bende bir huzursuzluğa yol açtı, özellikle beni engelleyen nedenler vardı. Bu olayların devamı o kadar gizemliydi ki, bu olayların olmasına yol açan

benim istemli uzaklarda oluşum bana daha da gizemli görünüyordu. J.'nin beni görmeyi arzuladığını biliyordum, böyle durumlarda, huzurumu bozmamak için tersini yazmasına rağmen, sadece beni görmek isterdi. O gün iki defa gazetemden çağrıldım, fakat cevap vermedim. J.'den ya da kız kardeşinden telefon bekliyordum, fakat yoktu. Ertesi gün de hiçbir haber alamadım. Ola ki o anda çıkıp gitmeyi düşündüm, fakat bu kesin değil. Gerçeği anlamak güç.

Ertesi gün, J. tarafından yazılmış birkaç satırlık bir mektup aldım, elle yazılmıştı, ama el yazısı sıkıntılıydı. Birinci iğnesini yaptırmaya gitmeden önce bir saati olduğunu bana bildiriyordu, doktor çocuklarının taşraya yerleşmesi için Paris'i terketmeye karar vermişti; bir iki gün içinde geri dönüyordu. Doktor sivillerin pasif savunmasına aptalca bir gönderme yaparak "Kum torbalarınızın arkasına saklanın," demişti. "Pekâlâ," diyerek tamamladı sözünü J., "toprağın altı kat altında çok daha güvende olacağım." Bu küçük mektup mürekkeple yazılmıştı, ama söylediğim gibi tamamen sıkıntılıydı. İçinde bir şeylerin kopma noktasında olduğu, içinde çok karanlık bir yerlerde beni korkutan bir çarpışmanın gerçekleştiği izlenimine kapılmıştım. İlk kez olarak ona telefon etme kararı aldım. Öğle civarıydı, yalnız-

dı. Onu hemen hemen hiç işitmedim, çünkü ilk sözcüklerden itibaren, çok şiddetli bir öksürük ve nefes tıkanıklığı nöbetine tutuldu. Bir süre parçalanmış ve boğulmuş bu nefesi işittim, sonra bana söylemeyi başardı: "Kapatın," ve yeniden dışlanıyordum.

Ertesi gün gönderdiği mektup kurşun kalemle yazılmıştı, ama daha uzun ve daha sakindi, belki çok fazla sakindi. Korktuğum gibi telefon onu alt üst etmişti: konuşamamak ve dahası bu öksürüğün üstesinden gelemediğini bana işittirmek ona büyük acı vermişti ve sessizliği kendisine benimsetmek ve bana uzaklaşmamı söylemek için saçma bir çaba göstermişti; bu çabanın ardından kendini kaybetmişti ve daha sonra kendine geldi, heyecanla parkenin üzerinde geziniyordu, kendi kendine konuşuyor, yeniden çok küçük bir çocuk olmuştu. Buradan gidiniz, demesi neredeyse yaşamına mal olmuştu. Daha sonra neredeyse sürekli yatakta yatmıştı. Ona yeniden bir veya iki kez telefon ettim, benimle rahatça konuştu, ısrarla, beni gördüğü zaman, çok önemli ve çok ilginç şeyleri bana anlatması gerektiğini tekrar tekrar söylüyordu. Aynı güvence mektuplarından birinde de var: "Burada olduğunuz zaman, ümit ederim ki konuşabileceğim; size söylemek zorunda olduğum birçok önemli şeyi anlatacağım o

an için saklıyorum tüm nefesimi."

Bu sırada doktor geri döndü. Münih krizi de başlamıştı artık. Doğal olarak dışarı çıkması beklenemeyeceğinden, doktor görmeye geliyordu onu. Ona çok cesaretli olduğunu söylüyordu, bu cesaret gösterisini bırakma zamanı gelmişti artık. Bundan böyle tedavi söz konusu değildi. Doktor çıkarken, J.'nin kız kardeşi Louise'yi merdivenlere çağırdı; kız kardeşinin bu denli acı içinde kıvranmasına izin vermek insanlıkdışıydı, artık ümit yoktu, uyuşturuculara geri dönmek gerekiyordu. Louise, ki yazmak onun için büyük bir işti, bunları bana yazdı: bu konuşma sırasında Louise J.'nin orada olmadığını belirtiyordu, "küçük çocuk" dediği ablasının beni çağırmasına memnun olduğunu da ekliyordu. Merdivende yapılan konuşmanın hemen aktarıldığı hasta son mektubunda şaşırtıcı bir tatminle bana şöyle yazmıştı: "Şimdi de morfin." Ayrıca "Dinlenmeye devam ediniz," diyordu.

Doktorun kararı doğal ve haklıydı. Öyle olduğunu düşünüyorum. J. için, savaş farklı bir şekil aldı ve bundan böyle daha da zorlaştı. Bu artık içten bir şekilde savaşmak isteyen bir düşmanla yapılan dürüst, açık bir savaş değildi. İğneler onu sakinleştiriyordu, ama aynı zamanda içindeki,

sakinleştirilemeyen bir şeyi, onu dikkate almayan bir güce karşı şiddet ve isyan dolu bir karşı çıkışı da sakinleştirmeyi amaçlıyordu. İkiyüzlü ve sakin davranmaktan dehşetle korkuyordu ve bu hastalığın ani dinginliği onu şaşırttı, aldattı, o derece canlıydı ki hemen hemen normal gibiydi, kalktı ve dışarı çıktı, sonra birkaç iğnenin ardından – belki iki veya üç– bir anda bitkinleşip can çekişen birine dönüştü. Doktorun kendisi bile bu sonuçtan korktu. Hemen iğneleri kesti, günde bir defaya indirdi, bu ilaçların reçetesini geri aldı. J.'nin şimdi hem gündüz hem gece yanında kalan bir hemşiresi vardı. Hasta doğası gereği sinirli ve sevimsizdi, ama oldukça genç olan bu hemşire ona bağlanmıştı; sanırım o zamanlar J.'nin olağanüstü bir hale gelen güzelliğine kapılmıştı. Ölümden sonra, bir zamanlar güzel olan kişiler bir an için genç ve güzel olarak geri dönerler: hastalığı saçma acılar içinde dinlenmeksizin yapılan bir savaştı, nefes almak, çok fazla solumamak, her krizde onu neredeyse boğan öksürük patlamalarını durdurmak, onu korkunçlaştırması gereken bu aşırı ve çirkin şiddet biraz sert de olsa yüzünü aydınlatan kusursuz derecede genç ve güzel ifadeye karşı gelemiyordu. Kuşkusuz bu tuhaftı. Bu güzelliğin zehrin lekelediği gözlerinin parlaklığından kaynaklandığını düşünüyorum.

Fakat gözleri hemen her zaman kapalıydı ya da açılıyorsa da bu, bir an için insanı şaşırtan bir çabuklukta oluyordu. Dünyaya bakıp onu tanıyor ve sanki şaşırmış gibi gözlerini ayırmıyordu.

Morfinden yoksun bırakılan hastalık yeniden onu ele geçirmek için her şeyi yaptı. J. her ne pahasına olursa olsun yaşamak istemiyordu. Başka bir seçenek varken acı çekmeyi saçma ve hatta gülünç olarak algılıyordu. Stoacılık ona uygun değildi. Üstelik, iğnelerin kesilmesi kararı onu öfke içinde bırakıyordu. Sonra önceki kadar hasta olmadığı anlaşıldı. Doktor şaşırmış bir haldeydi. Önce karşı koydu, ancak J.'nin ona hakaret ettiği bir tartışmanın sonrasında genç kadının en az kendisinin ki kadar kuvvetli olan iradesine boyun eğdi. Bu tartışma sırasında J. ona, "Eğer beni öldürmezseniz siz bir katilsiniz" demişti. Daha sonra, Kafka'ya atfedilen benzer bir cümleye rastladım. Böyle bir şeyi uydurma yeteneğinden uzak olan kız kardeşi onu bana bu biçimde bildirmişti ve doktor da bu sözleri az çok doğruladı (ona şöyle söylendiğini hatırlıyordu: "Eğer beni öldürmezseniz, öldürürsünüz").

Morfinin etkileri bu kez tümüyle farklı oldu. J. sakindi veya biraz daha sakindi, ama uyuşukluğu, sakinliği sadece görünüşteydi. Sanki ikiyüzlü

ilaç tarafından aldatıldıktan sonra savunmasını almış ve uyku görüntüsünün arkasından, huzurlu dinlencesinin derinliklerinde düşmanına onu gafil avlama umudu bırakmayan bir tetiktelik, delici bir bakış ortaya çıkmıştı. O andan itibaren yüzü o son derece çarpıcı güzellik ifadesine büründü. Sanırım ölümü daha dürüst ve gerçek olmaya zorlamaktan hoşlanıyordu. Ölümü soylu olmaya mahkûm etmişti.

Bugünler nasıl geçti, çok iyi hatırlayamıyorum. Kişisel olarak çok fazla soru sormadım. Onun hakkında konuşmak benim için imkansızdı. Sadece incelikten yoksun, çoğu zaman gülünç bir kişi olan doktor benimle konuşuyordu. Gördükleri karşısında şaşkına dönmüştü. Benimle gereğinden fazla konuştu ve ben onu sorguladım. Hemşire de bana açılmak istiyordu (sanıyorum ki adı Dangerue veya buna benzer bir şeydi). Sonradan, tuhaf bir biçimde bana şöyle söyledi: "Eğer bir gün çok hasta olursanız, beni çağırtmanızdan memnun olurum." Biliyorum ki "küçük" geceleri bazen onunla uzun uzun konuşuyordu: ondan hemşireliği sırasında gördüğü acı çeken kişilerden bazılarını anlatmasını istiyordu; ona şöyle sordu: "Ölümü yakından gördünüz mü? – Ölü insanlar gördüm matmazel. – Hayır, ölümü?" Hemşire başıyla hayır diye işaret etti. "Eh, iyi ya-

kında onu göreceksiniz." Arkadaşı A. bana yazdı. İlk satırlar J. tarafından yazdırılmıştı: bu sözcüklere göre, durumu iyiye gidiyordu; endişelenmeyiniz, öyle diyordu, onun için üzülmeyiniz. Sonra içi rahat etmedi; yazacak kuvveti olmadığından bana üçüncü bir kişi aracılığıyla yazmak ona garip gelmişti ve arkadaşına mektubu bırakması ve yazdıklarını unutması için ricada bile bulunmuştu. A. mektubunda bunu bana belirtti, A. özellikle J.'nin huzurumu bozmayı istemediğini söylüyordu, ama belli ki sadece benim geri dönüşümü düşünüyordu, tüm diğerleri onu rahatsız ediyor, gittikçe daha fazla yaralıyorlardı ben olmadıkça yakında kimsenin varlığına tahammül edemeyecekti. Sanırım bunu söyleyerek bana onun öleceğini bildiriyordu. Bu kez, Paris'e geri dönmeye karar verdim. Ancak, kendime iki gün daha verdim. Telefonla veya telgrafla bunu bildirdim.

Paris'teki resmi adresim O. sokağındaki bir oteldi. Oraya Pazartesi akşamı (bu tarihin üzerinde iyice düşündüm ve artık bundan eminim) Arcachon'dan dönüşümde gittim, çok yorgundum. Gecenin ortasıydı, saat iki ya da üçe geliyordu, telefon beni uyandırdı. "Geliniz, sizden rica ediyorum, J. ölmek üzere." Ses Louise'ninkiydi. Yol fazla uzun değildi ve sanıyorum gecikmemiştim.

Daire kapısının açık olması beni şaşırtmıştı. Daire fazla büyük değildi, fakat çok geniş bir holü vardı ve odasına ulaşmak için bir koridoru izlemek gerekiyordu. Koridorda, beni yeniden görmekten memnun olan doktorla karşılaştım, fütursuzluğuyla beni kollarımdan yakaladı ve dışarıya, sahanlığa sürükledi. "Zavallı mösyö! – Neden?" Başını sinsi bir şekilde hareket ettirdi. Söylediklerinin hiçbirini duymadım ta ki bir cümlesinin afallatıcı bayağılığından irkilene dek: "Bu zavallı varlıklar için bir kurtuluştur." Bir kez daha pek iyi anımsamadığım birtakım şeyler açıkladı: tedaviden vazgeçme kararını haklı göstermeye çalıştığını sanıyorum. Ekledi: "Ne irade!" çünkü en fazla yarım saat önce, J. kendisi doktora telefon açmıştı, onu gelmeye zorlamak için kendini hazırlamıştı; bu son öfkesi doktorun hoşuna gitmişti. Böylece benim değil onun son anda gelmesini sağlamış ve benimle değil, onunla konuşmuştu. Bana aptalca aynı şeyi tekrar eden bu büyük bayağı kişiliğe bakıyordum: "Ben size söylemiştim, üç hafta, tam üç hafta. – Beş hafta etti!" Bunu ona sözlerinin bende uyandırdığı öfke içinde söyledim, ama onu birdenbire o derece afallamış görünce söylediklerimi tekrar düşündüm ve o zaman, gecenin belirli bir noktasında, kendini yenilmiş, sabaha, beni göreceği ana dek

yaşayamayacak kadar güçsüz hissetmiş olması gerektiğini anladım. Doktordan biraz daha, bir dakika daha fazla dayanmak, pek çok kez sessizce, boş yere talep ettiği o bir dakika için yardım istenmişti. Bu zavallı budalanın öfke sandığı şey buydu, şüphesiz gelmekle ona teslim olmuştu, ama şimdiden çok geçti: artık hiçbir şey yapamadığı noktada, doktor daha da azını yapabiliyordu ve tek yardımı, bu denli rahatsız edici bir aşinalıkla söz ettiği tatlı ve dingin ölümle işbirliği yapmak olmuştu. Bu andan sonra sıkıntım başladı.

Oda yabancılarla dolmuştu. Annesi, üvey babası, belki başka bir akrabası vardı ve bu insanlar beni tanımıyorlardı. Tanımadığım hemşire de oradaydı. Sessiz bedeninin yanında bunca yabancının toplaşması dayanılmaz bulacağı şeydi. Bu ondan esirgenmesi gereken ve beni boğan bir yersizlikti, o derece ki sıkıntımı acı ve tiksintiye çevirdi. Önünde ayakta durmaya devam ettim, ama tüm o insanlardan dolayı onu görmeyi başaramıyordum. Ona baktığımı gözlerimi ondan ayırmadığımı biliyorum, fakat onu görmedim. Yalnızca Louise ile konuşabildim, yaşarkenki halini bana tek hatırlatan oydu, ya da önce o benimle konuştu: onca bitip tükenmez yıllar boyunca onca inatla direndikten sonra, bu kadar

kısa bir süre dayanacak gücü neden bulamadığını anlamak isterdim. Safça bu aralığın birkaç dakika olduğunu düşündüm, birkaç dakika hiçbir şey ifade etmiyordu. Ama bu birkaç dakika artık onun için hakkında konuşulan ebedi yaşamdan daha da uzun bir yaşamdı, ve onunki orada kaybolup gitmişti. Louise'nin telefon ettiğinde bana söylediği, "O ölüyor," gerçekti, ansızın kavranılan türden bir gerçekti, ölecekti, belki de ölmüştü, bekleme o anda başlamamıştı; o anda sona ermişti; ya da daha doğrusu son bekleyişi telefon konuşması boyunca sürmüştü: başta, canlı ve uyanıktı, Louise'nin tüm hareketlerini izledi; hâlâ canlı, ama şimdiden gözleri kördü, Louise "O ölüyor" dediği sırada bir kabullenme belirtisi yoktu; ve telefon kapanır kapanmaz, diye bildirdi hemşire, nabzı kum gibi dağıldı.

Louise ne fazla akıllı ne de fazla cesurdu. Fakat aniden, ne kendisinin ne de dünya üzerindeki başka birinin görmeyi hak etmediği bir şeyler olacağını yüzümden anlamış gibi hemen herkesi odadan çıkardı. Pek çok kez yaptığım gibi yatağın kenarına oturdum. Onu hayal ettiğimden daha uzun duruyordu; başı küçük bir yastıkta dinleniyordu ve bu yüzden canlı bir insandan çok sırtüstü yatan bir kuklanın kıpırtısızlığına sahipti. Yüzü ciddi ve hatta sertti. Sımsıkı

kapalı dudakları, son anda şiddetle kenetlenen ve şimdi bile gevşemeyen dişleri aklıma getirdi. Gözkapakları yarı kapalıydı. Siyah saçlarının parlaklığı yanında teninin çarpıcı beyazlığı kalbimi burktu. Bir zamanlar capcanlı olan. İşte o zaman ellerine baktım. Çok şükür ki kavuşmamışlardı, fakat çarşafın üstünde eğri bir şekilde duruyorlardı, parmakları hafifçe büken son bir kasılmayla hantalca pençeleşmişlerdi. Hareket etmek için gösterdikleri son çabanın beceriksizliğiyle o denli küçük, o denli çelimsiz ve o büyük ruhun yapayalnız verdiği sonsuz savaş için o denli çelimsiz görünüyorlardı ki bir an için üzüntüye boğuldum. Onun üzerine eğildim, ilk adıyla seslendim ve hemen –bir saniye bile geçmediğini söyleyebilirim– kapalı ağzına sıkışmış bir nefes dışarı çıktı, yavaş yavaş ince ve zayıf bir çığlıkla karışan bir iç çekiş; neredeyse aynı anda –bundan eminim– kolları kımıldadı, kalkmaya çalıştı. O sırada göz kapakları tamamıyla kapalıydı. Fakat, bir belki iki saniye sonra ansızın açıldılar ve açıldıklarında anlatamayacağım korkunç bir şeyi açığa çıkardılar, yaşayan bir varlığın maruz kalabileceği en korkunç bakıştı bu; ve sanırım eğer o anda titreseydim ve korksaydım, her şey yok olabilirdi. Fakat sevgim o kadar büyüktü ki o anda olanların tuhaflığını bile düşünmedim;

böyle bir düşünce bende asla var olmadı, beni ona doğru çeken o sonsuz an yüzünden olanlar bana tümüyle doğal geliyordu, onu kollarıma aldım kolları bana sıkıca tutundu, bu andan itibaren yalnız canlı değil aynı zamanda doğal, neşeli ve neredeyse tamamen iyileşmişti.

Yalnızca, ilk sözcükleri biraz can sıkıcıydı. Kendi başlarına öyle değillerdi ve öyle olduklarını yazar yazmaz niye öyle olduklarını anlayabiliyorum. "Ne zamandan beri oradasınız?" Apansız söylediği sözler bunlardı. Ola ki o anda durumun olağandışılığının farkına vardım ve bu olağandışılığın bir parçası bu sözcüklerle oluştu. Fakat sanıyorum ki sesi hâlâ biraz şaşırtıcıydı; sesi her zaman şaşırtıcıydı; oldukça boğuk, hafif kısık, hastalıkla gölgelenmiş ama yine de her zaman çok neşeli ve çok canlı. Kaygı verici bir hava sezinledim bu seste: ne zamandan beri orada olduğumu sorarken, bana öyle geliyor ki bir şeyler hatırlıyordu veya bir şeyleri hatırlar gibi oluyordu ve aynı zamanda bana ya da çok geç gelişime ya da görmemem gereken bir şeyi görmüş ve şaşırtmış olmama bağlı bir çekimserlik hissetmişti. Tüm bunlar bana sesinden ulaştı. Nasıl cevap verdim bilemiyorum. Anında yatıştı ve tamamen yeniden insan ve gerçek oldu.

Tuhaf görünebilir, ama bütün bir gün boyunca J.'nin benimle yeniden konuşması ve gülmesine izin veren olaya düşüncelerimde yer vermedim. Bu anlarda onu çok seviyordum ve gerisi hiçbir şey ifade etmiyordu. Kendime ancak J.'nin iyiye gittiğini haber vermek için diğerlerini bulmaya gidecek kadar hakim olabildim. Haberi nasıl karşıladılar bilmiyorum; belki de benim kadar doğal. Mutfakta ve bir başka odada toplaşmış olduklarını ve Louise'nin bana söylediğine göre onlara davetsiz misafirler gibi davranmış olmamdan hoşnut olmadıklarını hayal meyal hatırlıyorum. Kesinlikle onlara kötü davranma niyetinde değildim. Onları unutmuştum hepsi bu. Daha sonra kız kardeşini mumyalatmak için Louise'den izin istemiş olduğumu hatırladım. Bu uygulamaların en hafif deyimle sağlıksız olduğuna inanılıyordu. Korkuları hakkımda nasıl bir izlenim oluşturmalarına neden olmuş olursa olsun, onların aleyhinde konuşamam. Hatta bu sıradışı koşullar altında bu insanların saygıdeğer bir ketumluk gösterdiğini itiraf etmeliyim, cehalet, dehşet veya her ne nedenle olursa olsun sonuçta kusursuz hareket ettiler.

O güne dair anlatmaya değer çok az şey hatırlıyorum. J. şafak sökerken uyandı, neredeyse güneşle birlikte ve bu ışık onu sevindirmişti. Has-

talığı açısından –hastalığı normal seyrini izlemiş gibi değerlendirerek– bana tüm yazılanlardan sonra, özellikle her gün yapılan onca iğneden sonra onu düşündüğümden daha iyi gördüm. Morfin ruhsal durumunu etkilememişti: uyuşturucuya bağlı bir hasta bilinçli ve hatta anlayışlı olabilir, ancak neşeli olamaz; oysa ki aşırı ve doğal biçimde neşeliydi; hatırlıyorum annesiyle en nazik şekilde takılıyordu ki bu alışılmadıktı. Öncesi ve sonrasında olanları düşündüğümde, bu neşenin anısı insanı öldürmeye yeter. Fakat o anda, yalnızca onun neşeli olduğunu görüyordum ve ben de neşeliydim.

O gün boyunca hiç kriz geçirmedi, yirmi kriz geçirmesine neden olacak kadar konuşmasına ve gülmesine rağmen. Benden çok yedi –birkaç gündür yemek yiyememişti– ve en büyük endişesi benim çok az yememdi. Biraz tedirgindi, çünkü hemşire benim varlığımdan yararlanarak o günü evinde geçirmeye gitmişti. O anda aralarında gizli bir anlaşma olduğunu fark ettim ve sonraları bu anlaşmaya dair başka kanıtlar elde ettim. Tekrar tekrar doktorla alay etti. O akşam doktora telefon ettiğini ve onun da geldiğini hatırlayıp hatırlamadığını sordum ona. "Demek dün gece gerçekten geldi!" dedi neredeyse inanılmaz bir hayret ve buluş ifadesiyle, ama hiçbir soru

sormadı. Dönüşümde benimle konuşacağını söylediği önemli şeylerin neler olduğunu ona sordum. Daldı ve bir süre sonra cevap verdi: "Evet, döndüğünüz zaman onları size anlatacağım." Öğleden sonra artık pek görmediği ancak birlikte pek çok ay geçirmiş olduğu arkadaşlarından biri, Konstantinopol'lu genç bir hanım geldi. Genç kadın onun çok hasta olduğunu öğrenmiş olmalıydı, nezaketen onu görmeye gelmişti. Diğerlerinin ona ne anlattığını bilmiyorum ama o J.'nin sona yaklaştığını düşünerek, bu zamanlarda hastalığın bulaşma tehlikesinin en fazla olduğunu ve odasına girmemek gerektiğini söyledi. Belki de beni rahat bırakmalarının sebebi buydu: bilemiyorum. Genç kadın kendi girmek istemedi, kapının aralığından odaya başını soktu sadece, kaş göz işaretleri ve sahte nezaket davranışları sergileyerek. "Ona ne oluyor," dedi bana J. aniden öfkelenerek. "Ben onu korkutuyor muyum? O kadar çirkin miyim?" Bu kızın davranışı aynı hastalığa sahip olduğu için son derece gülünçtü, kendisi de mezara çok yakındı. Bir ayna istedi J., uzun uzadıya baktı kendine ve hiçbir şey söylemedi. Hâlâ çok güzeldi.

Akşama doğru fiziksel olarak kötüleşmedi, ama ruh durumu biraz değişti. Ben de endişelendim. Durumun ne denli olağanüstü olduğunun

farkına vardım. Eylüldeki gelişimde ona büyük bir lamba, bir abajur satın almıştım, beyaza boyanmıştı, çok hoşuna gitmişti. Yatağın kenarına, tam göz hizasına koydurtmuştu lambayı, bu yerleştirme şekli onu rahatsız edebilirdi, ama yine de böyle olmasını istemişti. Daha sonra gecenin ortasında, gözlerini sabit bir şekilde bu ışığa diktiğini gördüğümde lambayı kapatmayı veya kaldırmayı önerdim, fakat o anda beni durdurmak için bütün kuvvetiyle bileğimi sıktı öyle ki sıktığı yer sabahleyin hâlâ bembeyazdı. Akşam olur olmaz gitmem gerektiği fikrine kapıldı. Gitmediğim ve otelime geri dönmediğim zaman, yorgunluğumdan endişe duydu ve gece ilerledikçe endişesi şaşkınlığa, gizeme ve korkutucu bir şey hakkında ısrar etmediği, ama gittikçe artan bir önseziyle tekrar tekrar döndüğü bir soruya dönüştü. Bir an, içime kadar işleyen ve şu anda ürpermeme neden olan bir bakışla baktı bana. "Neden," dedi soğuk bir sesle, "*ille de* bu gece kalıyorsunuz." Sabahın ilk saatlerindeki olayları benim kadar iyi bildiğini sanıyorum, fakat o anda başına gelen şeyi anladığı düşüncesiyle korkuya kapıldım; bana öyle geliyordu ki bu, normalde geceden korkan biri için öğrenilmesi kesinlikle korkunç bir şeydi. Belki de önceden korktuğu birkaç şeyle bile yüzleşecek yeterli cesareti ol-

madığına inanmakla ona haksızlık etmiştim, çünkü o gece onda herhangi bir korkuya rastlamadım ya da korkuyor olsa bile bu kendisinin korkutucu bir hale gelmiş olmasındandı. Belki de anlatmamı beklediği şeyi anlatmamakla canalıcı bir hata yaptım. Açıkyürekliliğin olmayışı pusuya yatan ancak artık birbirini göremeyen varlıklara dönüştürmüştü bizi.

Özrüm, o anda onu herhangi bir dürüstlükten daha yükseğe koymamdı ve en derin gerçek onun endişelenmesine yol açma tehlikesinden daha az önemliydi benim için. Bir başka özür ise, yavaş yavaş benimkini ilgiye değmez kılan bir gerçeğe yaklaşıyor gibi olmasıydı. Saat onbire ya da gece yarısına doğru karabasanlar görmeye başladı. Yine de hâlâ uyanıktı, çünkü onunla konuştuğumda bana cevap veriyordu. "Kusursuz bir gül" olarak adlandırdığı şeyin odada gezindiğini gördü. Aynı gün ona ben kıpkırmızı çiçekler getirtmiştim, fakat henüz tomurcuk halindeydiler ve onları çok sevdiğinden şüpheliyim. Ara sıra oldukça soğuk bir ifadeyle onlara bakıyordu. Geceleyin, koridora, bir süre açık kalan kapısının neredeyse önüne konmuşlardı. Bana öyle geldi ki, geceleyin bir şeyin belirli bir yükseklikte hareket ettiğini gördü ve bunu "kusursuz bir gül" diye adlandırdı. Çiçeklerde onu tedirgin eden bir

şeyler vardı, belki de bu yüzden rüyasına girmişlerdi. Kapıyı kapattım. Hemen o anda uykuya, neredeyse sakin bir uykuya daldı ve ben tam onu canlı ve uyur bir halde seyrerken birdenbire, büyük bir iç sıkıntısıyla: "Çabuk, kusursuz bir gül" dedi, uyumaya devam ediyordu, ama bu kez hafif bir hırıltısı vardı. Hemşire bana doğru yaklaştı ve kulağıma eğilerek bunun önceki gece söylediği son sözcükler olduğunu belirtti: bilincini tümüyle yitirdiği sanılan bir anda, aniden kendine gelerek oksijen tüpünü işaret etmiş ve "Kusursuz bir gül," diye mırıldanmış ve derhal yeniden uykuya dalmıştı.

Bu öykü beni dehşete düşürdü. Önceki gece ben yokken olanların en baştan tekrarlandığını düşündüm. Korkunç olduğu kadar büyüleyici ve karşı konulmaz bir şeyin etkisiyle J. uzun süren bekleyişe dayanamadığı bu son dakikalara dönmekteydi. Sanırım bu doğruydu. O zaman bile cesaretimi kıran bazı şeylerin geliştiğini sanıyorum, çünkü yavaşça elini bileğinden tuttum (uyuyordu) ve ona henüz dokunmuştum ki doğruldu, gözlerini açtı, öfkeli bir yüz ifadesiyle bana bakıp "Bir daha bana asla dokunmayınız," diyerek itti beni. Sonra aniden ellerini bana uzattı, aynı sabahki gibi gözyaşlarına boğuldu. Ağladı, acının verdiği kızgınlıkla, neredeyse boğulma noktasına

gelene kadar yanımda hıçkıra hıçkıra ağladı, hemşire bu sahneyi görmemek için odayı terk etmişti, o yüzden biraz uzakta olan oksijen tüpüne uzanamadan onu tek başıma tuttum. Bu sırada hemşire geri geldi ve ona kendini toplamasını sağlayan oksijeni verdi. Ama bundan sonra başucundan ayrılmama izin vermedi.

Yeniden uykuya daldı. Uykusu bir anda tuhaf bir biçimde yavaş yavaş kayboluyordu, bu yüzden, uyanık kalmış ve belki de içlerinde korkunç bir rol oynadığım ciddi şeylerle mücadele eder gibi görünüyordu. Yüzü gözyaşlarıyla ıpıslak bir halde uykuya dalmıştı. Hastalığın yıpratamadığı gençliği ışıl ışıl görünüyordu: bu gözyaşı seline karşı direnmek için çok genç ve oldukça dayanıklı olmak gerekir; bu gençlik bende hastalığını, uyanışını ve hâlâ içinde olduğu tehlikeyi tamamıyla unutturan olağanüstü bir duyguya yol açıyordu. Az sonra, nasıl olduysa yüz ifadesi değişti. Gözümün önünde yaşlar kurudu ve izleri kayboldu; ciddileşti, hafifçe kalkık dudakları, gergin çenesiyle ve kenetlenmiş dişleri arasındaki kasılmayı belli ediyordu ve bu, ona oldukça huzursuz ve acımasız bir yüz ifadesi veriyordu; eli serbest kalmak için benimkinin içinde kıvranırken onu bırakmak istedim, ancak içinde insani hiçbir şey olmayan vahşi bir canlılıkla beni tekrar

yakaladı. Hemşire benimle –alçak sesle ve önemsiz bir konuda– konuşmaya geldiği sırada, J. aniden uyandı ve sert bir sesle: "Onunla da sırlarım var" dedi. Ardından hemen uykuya daldı.

Hemşirenin bana söylediği şey tamamıyla önemsiz değildi. Gün içinde hastanın yeni durumunu bildirmek için doktora telefon ettiğini söyledi. Doktor şöyle bağırmıştı: "Ah, aman tanrım!" Hemşire bana bu kadarını söylemeye cesaret edebildi. J.'ye gecenin başında tek bir iğne yapılmıştı. Saat iki ya da üçe doğru önceki gün olan korkunç şeyin tekrarlama tehlikesi olduğuna inandım. Gerçekten de, J. bir daha uyanmadı. Hemşire de uykuya dalmış olmalıydı. Gecenin sessizliğinde, hafifçe soluk alışını dinleyerek, sırf yaratmış olduğum mucizeden dolayı kendimi son derece umutsuz ve sefil hissettim. İlk defa, sonradan hatırlanan ve sonunda üstün gelen bir düşünceye sahip oldum. Hâlâ bu ruh durumundayken –saat üç civarı olmalıydı– J. hiç kımıldamadan uyandı, yani bana baktı. Bu bakış insani bir bakıştı: sevgi dolu ya da yumuşak olduğunu söylemiyorum; fakat artık soğuk ve bu gecenin sıkıntılarıyla yüklü değildi. Beni derinden anlıyor gibiydi; bu yüzden, aynı zamanda korkunç bir hüzün taşımasına rağmen onu dostça gördüm. "Eh," dedi, "doğrusu çok iyi yaptınız!" Hiç

gülmeden bana yeniden baktı, sanki gülecekmiş gibi, sonradan gülümsemiş olmasını umdum, ama sanırım yüzümdeki ifade bir gülümsemeye engel oldu. Üstelik, bu bakış fazla uzun sürmedi.

Gözkapakları kapalı olmasına rağmen, bu andan itibaren uyanık olduğundan eminim; uyanıktı çünkü tehlike çok büyüktü veya başka bir neden vardı; ancak bilerek kendini bilinçliliğin sınırında tuttu; bir sakinlik ve bu sakinlikte az önceki gerginliğinden uzak bir canlılık gösterdi. Bana uyumadığını –ilgisi başka bir şeye sabitlendiğinden etrafta ne olup bittiğinin farkında olmasa da– gösteren şey, kısa bir süre sonra bir saat kadar önce olanları hatırlaması oldu: onun uyuyup uyumadığını bilmeyen hemşire üzerine eğilmiş ve ona bir iğne yapmayı önermişti. O bu önerinin farkında değilmiş gibi görünüyordu, ama az sonra hemşireye: "Hayır, bu akşam iğne yok," dedi ve üsteledi: "Artık iğne yok." Bu sözcükleri hatırlamak için dünyalar kadar vaktim var artık. Daha sonra hafifçe hemşireye doğru döndü ve dingin bir sesle, "Şimdi ölümü görüyorsunuz," dedi ona ve parmağıyla beni işaret etti. Bunu çok dingin neredeyse dostça söyledi, ama gülümsemeden.

Artık olanların üzerinden hızla geçmek istiyo-

rum. Düşündüğümden daha fazlasını söyledim, ama söyleyebileceklerimin de sınırına ulaştım. Hakkımda anlattığım gibi konuştuktan sonra hiçbir şey olmamış gibi davrandı ve gece fazlasıyla çabuk bitti. Saat altıya doğru derin uykudaydı ve neredeyse sağlıklı bir insan gibiydi. Otelime gitmek üzere hemşireyle anlaştım, orada bir saat geçirdim ve geri döndüğüm zaman Louise durumunun aynı olduğunu söyledi. Ama ben durumunun değiştiğini hemen anladım, çünkü ölüm hırıltısı başlamıştı ve yüzü ölmekte olan bir insanın yüzüydü; ağzı yarı yarıya açıktı, ne uykusunda ne de başka bir anında böyle olmuştu ve can çekişmenin gürültüsüyle açılmış ağzı ona ait değilmiş gibi görünüyordu, bu ağız umutsuzca ölüme mahkum edilmiş, hatta ölmüş birinin ağzıydı. Hemşire de benimle aynı fikirdeydi, işler kötüleşiyordu, buna rağmen benden başka bir hastayı görmeye gitmek için öğleden sonraya kadar izin istedi. Doktorun sabah geleceğini ve ne olursa olsun J.'nin saatlerce uyuyacağını düşünüyordu, bu süre içinde beklemekten başka yapacak bir şey yoktu; nabzının sağlam ve dirençli olduğunu da belirtti.

Hırıltılar gittikçe yoğunlaştı ve kapalı kapılar ardından dairenin dışında bile işitilecek kadar güçlendi. Oda içindeki gidiş gelişler kendi acısına

bile yabancılaşmış bu bilinçsiz vücuda tamamıyla yabancı görünüyordu, Louise beni çok kızdırıyordu, çünkü bu gürültü onu korkutuyordu ve annesi de odaya girip çıkmaya ve görüş belirtmeye başladı, öyle ki nerede olduğumu bilmeden tüm dünyadan nefret etmeye başlıyordum; artık hiçbir gerçek duygum kalmamıştı, yarı ölü yarı diri olan J. için bile. Ya bu insanları dışarıya çıkardım ya da kendim bir an için dışarıya çıktım (dairenin sahanlığında bir koltuk vardı ve burada oturduğumu anımsıyorum, oradan bile komanın uğultusunu duyabiliyordum). Emin olduğum tek şey sabahın bir anında geri döndüğümde J.'yi uyanık bulduğum; kendini çok kötü hissediyordu. "Erken geldiniz," dedi bana, anladım ki bütün bir gece boyunca yanında olduğumu unutmuştu. Öfkelenmiş görünüyordu, çünkü hemşire orada değildi. Normalde onu eğlendiren ama varlığına çok uzun süre katlanamadığı Louise'yi çağırdı. Her yanından sabırsızlık akıyordu. Önce bu duygusuzluktan biraz alındıysam da, çok uzun sürmedi: bu sabırsızlığın, ateşin, tüm gücünün geri gelmesinin nedenini seziyordum. Bizim yapabileceğimizden çok daha hızlı hareket ederek onu ortadan kaldırmak isteyen darbelerin bir adım önünde gidiyordu. Hepimiz çok yavaş hareket eden yaratıklardık ve son nefesini harcama-

mak, nihai hareketsizlikten kaçmak için yıldırım gibi hareket etmesi gerekiyordu. Onu daha önce hiç bu kadar canlı ve diri görmemiştim. Belki de can çekişmesinin son anlarıydı ama acı, bitkinlik ve ölümle sarılı olmasına rağmen bana öyle canlı geliyordu ki, yeniden eğer o istemezse ve eğer ben istemezsem onu hiçbir şey yenemezdi. Krizlerin birbirini izlediği sırada –ama komaya gireceğini gösteren hiçbir iz, hiçbir ölüm belirtisi yoktu– diğerleri odadan çıktığında elimin üzerinde titreyen eli, toplayabildiği bütün sabırsızlık, şefkat ve yumuşaklıkla benimkini kavradı. Aynı anda bana doğal hatta eğleniyormuşcasına gülümsedi. Hemen sonra, alçak ve hızlı bir ses tonuyla: "Çabuk, bir iğne," dedi. (Gece boyunca hiç istememişti.) Büyük bir şırınga alıp iki doz morfin ve iki doz yatıştırıcı karıştırdım, bu dört doz uyuşturucu demekti. Sıvının etkisini göstermesi yavaştı, ama ne yaptığımı gördüğü için sakinlikle bekledi. Burada hiç kımıldamadı. İki veya üç dakika sonra nabzı düzensizleşti, çok hızlı atıyordu, durdu, sonra ağır ağır yeniden atmaya başladı, tekrar durdu, bunlar birkaç kez tekrarlandı, sonunda nabzı son derece hızlı ve hafif atarak "kum gibi dağıldı."

Olanları daha iyi anlatamam. Bu anlarda, J.'nin aynı sevgi dolu ve istekli bir bakışla bakma-

ya devam ettiğini söyleyebilirim ve bu bakış hâlâ gözlerimin önünde canlanır, ama ne yazık ki bundan emin değilim. Gerisi hakkında hiçbir şey söylemek istemiyorum. Doktorla ilgili sorunlara kayıtsız kaldım. Bu genç kadının öldüğü ve benim isteğimle hayata döndüğü gerçeği benim için önem taşımıyor, ama ölümü istediği sürece güçsüz bırakan yürekliliği ve enerjisinde hayret verici bir mucize görüyordum. Bir şey anlaşılmalı: olağandışı hatta şaşırtıcı hiçbir şey anlatmadım. Olağandışılık durduğum anda başlıyor. Fakat artık onu anlatmakta özgür değilim.

Bu öyküye devam edeceğim, ama şimdi bazı önlemler alacağım. Bu önlemler gerçeği örtmek için değil. Gerçek açıklanacak, önem taşıyan her şey söylenecek. Fakat, daha her şey olmadı.

Sessiz bir haftadan sonra açıkça gördüm ki eğer açıklamaya çalıştığım şeyi kötü ifade ediyor olsaydım, bir sonunun olmamasıyla birlikte, ben de sonu olmadığı için mutlu olurdum. Şimdi bile, konuşmadığım anda olduğumdan daha özgür olduğuma emin değilim. Tamamıyla yanılıyor da olabilirim. Belki de bu sözcükler ardında olayların olmayı sürdüreceği bir perdedir. Şanssızlık, sessizlik, hareketsizlik ve atalete dönüşen sabrın bir gün bile beni aldatmaktan geri kalmadığı bunca yıldan sonra, birdenbire gözümü açmak ve umutsuzca boyun eğdirmeye çalıştığım mükemmel bir düşüncenin beni ayartmasına izin vermek zorunda kalmamda.

Bu önlemler belki de önlem olmayacak. Bir süre benim ölümümü bir saplantı haline getirmiş biriyle yaşadım. Ona şöyle demiştim: "Bazı anlar-

da beni öldürmek istediğinizi sanıyorum. Bu isteğe karşı koymamak gerekir. Bir kâğıda, beni öldürürseniz en iyisini yapmış olduğunuzu yazacağım." Fakat düşünce bir kişi değildir, öyle yaşasa ve davransa bile. Bir düşünce her tür kurnazlığı güçleştiren bir sadakat gerektirir. Bazen düşüncenin kendisi yapmacıktır, fakat bu yalanın arkasında yine de ihanet edemeyeceğim doğru bir şey görüyorum.

Gerçekte, beni büyüleyen onun dürüstlüğüdür. Bu düşünce belirdiğinde artık ne anı ne korku, ne bezginlik ne önsezi, ne dünü hatırlama ne de yarın için bir plan yoktur. Ortaya çıkar, belki de bin defa, on bin defa ortaya çıkar. Öyleyse, bana kim daha yakın olabilir? Fakat, aramızdaki yakınlık tam da sonsuza dek kaybolan şey. Ona bakıyorum. Benimle yaşıyor. Benim evimde. Bazen, yemek yemeyi başarıyor; bazen, nadir olarak yanımda uyuyor ve ben, bir deli, kollarımı kavuşturup bekliyorum ve kendi etini yemesine izin veriyorum.

Birkaçını aktardığım bu olaylardan sonra, – ama onları şu anda bile aktarıyorum,– beni bekleyen şey hakkında derhal uyarıldım (her şey anlatıldı). Tek fark, ki bu büyük bir farktı, dehşetle kibirli bir yakınlık içinde yaşamamdı; bu yakın-

lığın sefilliğini ve değersizliğini göremeyecek kadar sığdım ve benden bir insanın veremeyeceği bir şeyi talep edeceğini anlayamamıştım. Tek güçlü noktam sessizliğimdi. Böylesine büyük bir sessizlik düşündüğüm zaman bana inanılmaz görünüyor; bir erdem değil bu, çünkü hiçbir şekilde konuşmayı aklıma getirmedi; fakat haklı olarak, çünkü sessizlik asla şöyle demez: dikkatli ol, burada bana açıklamak zorunda olduğun bir gerçek; ne hafızamın, ne günlük yaşamımın, ne işimin, ne eylemlerimin, ne sözlerimin, ne de parmaklarından dökülen sözcüklerimin dolaylı ya da dolaysız biçimde tüm kişiliğimin fiziksel olarak bağlı olduğu şeyi ima etmediği gerçeği var. Bu kapalılığı anlayamıyorum ve şu anda konuşan ben o sessiz günlere, o sessiz yıllara sanki erişilmez, hayali ve herkese, en çok da bana kapalı olan, ama yaşamımın büyük bir bölümünü beni şimdi büyüleyen bir gizemle çabasız ve arzusuz geçirdiğim bir ülkeye döner gibi acıyla dönüyorum.

Sessizliği kaybettim ve bunun için duyduğum pişmanlık ölçüsüzdür. Mutsuzluğun, bir kez konuşmaya başlayan bir insanı nasıl sardığına tanık oldum. Sağırlığa bağlı, hareketsiz bir acıydı; bu yüzden soluduğum şey solunamayandır. Kendimi yalnız başıma bir odaya kapadım, evde kimse

yok, dışarıda da hemen hemen kimse yok ama bu yalnızlığın kendisi bizzat konuşmaya başladı ve karşılığında benim de bu konuşan yalnızlıkla konuşmam gerekir; alayla değil, onun üzerinde daha büyük bir yalnızlık, onun da üzerinde daha büyüğü yattığı için; ve her biri söyleneni boğmak ve sessizleştirmek için içine alarak tersine onu sonsuzluğa yankılıyor ve sonsuzluk söylenenin yankısı oluyor.

Biri bana, biraz da alayla, "Sizin varlığınızda ağızlar açılıyor," demişti. Bu mümkün ama bu yalnızca birkaç kişi için geçerli olabilir gibi geliyor, çünkü ben çok az kişiyi işittim. Ama bu birkaç kişiyi dinlerken dikkatim o kadar yoğundu ki söyledikleri için bana kızamadılar, ne bu sözlerden dolayı kendilerini sorumlu tuttular, ne de bu anıyı korudular. Ve ben her zaman benden saklamış olabilecekleriyle değil de bana söylediklerileriyle onlara bağlandım. Bundan dolayı susan insanlar ben de hayranlık duygusu uyandırmaz, onları daha sevimsiz de bulmam. Onlara bir soru sorduğum için benimle konuşan insanları en sessiz kişilerden sayarım; ya ben de sessizlik doğurdukları için ya da bilerek bilmeyerek kendilerini benimle birlikte onları sorgulayan kişinin onları ağızların duymadığı yanıtlarla bağdaştırdığı bir yere kapattıkları için.

Bu yüzden "sessizliği kaybetme"nin hiç de düşündürdüğü şey olmadığını söylemek istiyorum. Bu yolu izlemeye karar verdim. Hâlâ O. sokağındaki otelde kalıyordum. Odam küçüktü ve pek de sevimli değildi, ancak bana uygundu. Yan odada genç bir kadın kalıyordu, bir gün bir hata yapıp onunla konuştuğumda –o kendi balkonunda bende benimkindeydim–, bana onu huzursuz ettiğimi, çünkü çok fazla gürültü yapmadığımı söyledi. Sanırım gerçekten huzursuz ediyordum. Ne olursa olsun, onu sık sık rahatsız etmiyordum, çünkü işim yüzünden nadir olarak odamdaydım, bazen geceleri bile gelmiyordum. Opera Caddesi'nde tüccarlık yapan bir dostuyla ilişkisini bitirmek üzereydi, taşrada, Nantes veya Rennes'de oturuyordu, tam olarak hatırlamıyorum, dostu onu yılda iki üç defa Paris'e getirtiyordu. Evliydi, iki çocuğu vardı ve üstelik özel bir kız okulunda öğretmenlik yapıyordu. Bütün bu işleri bir arada nasıl yürütüyordu bilmiyorum. Belki de bu bir hayaldi. Beni ilgilendirmeyen bu ayrıntıları bir başlangıç için bildiriyorum. Kendime bir tür büyü yapmaya çalışıyorum. Hem neyin önemli olduğunu kim söyleyebilir? Bu genç kadın karakterinde özgürlük ve tutsaklığın bir karışımını taşıyordu. Beni elde etmeye çalıştığı açıktı. Çok çalıştığım bir akşam aklım başka bir

şeyle meşgulken kapıları karıştırdım ve kendimi onun odasında buldum. Şüphesiz bu dalgınlık hiçbir şekilde tasarlanmamıştı. Birimiz beş, diğerimiz altı numaralı odada kalıyorduk ve bu katta ışıklar yanmıyordu. Gerçeği söylemek gerekirse odaları karıştırabileceğim düşüncesi bazen aklıma geliyordu, ancak bunun olabileceğine ihtimal vermiyordum; üstelik çoğu zaman orada kimin oturduğunu bile unutuyordum. Birkaç dakika boyunca, beni iyi karşıladı. Çok güzel bir gecelik giydiğini hayal meyal hatırlıyorum. Gece yarısına gelmiş olmasına rağmen, koltuğunda oturmuş ve tam anlamıyla düzgün ve hoş görünüyordu. Bu, onun hoşuna gitmiş olmalıydı. O gün gözüme oldukça hoş gözüktüğünden ben de, yaptığım bu hatanın bir anlamı olduğunu düşündüm ve odasına dalgınlıkla girdiğimi ona söylemedim. Daha sonra, beni çok sıktı. Benim odama gelmeyi istiyordu, ben istemiyordum. Ama bana, belki de o olmasaydı çok daha geç keşfedeceğim bir şey öğretti.

O gün, bir olay oldu. Bana elini gösterdiğini hatırlıyorum, sonra şöyle dedi: "Yara izine bakın." Elinin üstünde oldukça geniş, enlemesine bir şişlik vardı. Az sonra, tavrının değiştiğini fark ettim: yüzünde saygı uyandıran bir çeşit umursamazlık belirdi, en güzel yüzü bile sıkıcı kılan ah-

laki ifadelerden biriydi ve onun yüzü yalnızca biraz sevimliydi. Hemen gitmem gerektiğini hissettim. Yanlışlıkla buraya girdiğimi ona söylemiş olmalıyım, fakat o anda içeriye girmemin yanlış olduğunu söylediğimi sandı, ki bu biraz daha farklı bir şeydi.

Onu düşündüm. Farkına vardım ki ben aşağı yukarı herkes gibi hareket etmiştim, davranışımda beni genellikle onun düşmanı kılan kırıcı bir şeyler olmalıydı. Söylediklerinin bir kısmı doğruydu sanırım. Ona tarih, dilbilgisi, botanik hakkında sorular sordum, bu konular hakkında bilgisi vardı. Benimle geçirdiği tek mutlu anlar ezberden edebiyat parçaları –Larive-et-Fleury ve Malet'den bölümler– okuduğu saatlerdi. Onu dinlerken dinleniyordum. Şaşılası yaşlılıktaki bu bilgi üzerine yükseliyor çatlak sesiyle her zaman aynı mesajı veriyordu: öğrenmek, bilmemek, anlamak ve unutmak için bir zaman vardı.

Bu anlarda yüzünde oldukça zarif bir ifade belirirdi. Fakat gerçek şu ki yüzünde ansızın beliren ve bana hemen gitme isteği veren başka ifadeler benim davranışımla harekete geçmiş olabilirdi, çünkü aptalca davranıyordum ve bunu açıkça göremiyor olsa da, zaman zaman uzak geçmişine has edebin onu uyarması yüzüne

yansıyor ve yüzünden bana bakıyordu. Şu anda bile, kesinlikle çirkin bir şey olması gereken bu karanlık ve muğlak uzak geçmiş gözlerimin önünde onun kendini savunmak adına bu ifadeyi takınması için ne olmuş olabileceğini ya da ne yapmış olabileceğimi bilmiyorum.

Şimdi şu sahneyi hatırlıyorum: metrodaydım. Sanırım evime gidiyordum. Tesadüfen, kendimi tanıdığım birinin karşısında oturmuş buldum. Bana evli olduğunu ya da yakında evleneceğini söyledi. Bir veya iki istasyon sonra indi. Bu karşılaşma bana komşum C(olette)'yi düşündürdü. Aniden her gün gördüğüm bu kadını tümüyle unuttuğum ve onu hatırlamak için on yıl önce bir anlığına gözüme çarpan birini aramak zorunda olduğuma dair olağanüstü bir hisse kapıldım. Bu son karşılaşma olmasaydı onu tümüyle gözden kaybetmekle kalmayacaktım, ama daha şimdiden yerinde uçsuz bucaksız, kişiliksiz, canlı, bir tür yaşayan, içinden ancak güçlükle çıkabildiği bir boşluk vardı. Bu izlenimi karmaşıklaştıran unutmanın böyle bir şey olmamasıydı. O anda onu çok iyi görüyordum, üstelik düşünmüş olsaydım daha önce de görebilirdim. Öte yandan kendime şunu sormak zorunda kaldım: dün akşam, bütün gece oradayken, onu fark ettim mi?

Metrodaki bu yolculuk bana çok büyük bir acıyı hatırlattı. Bu acı, zayıf belleğimle ilgili değildi. Ancak, öğle yemeği için evlerine giden insanlarla dolu bu arabada derin hüzün taşıyan bir şeyler oluyordu. Çok yakınımda, gerçek bir mutsuzluğun olabileceği kadar sessiz, yardımdan uzak, bilinmeyen ve hiçbir şeyin görünmesini sağlayamayacağı büyük bir mutsuzluk vardı. Ve ben, bunu hissederken ıssızlığın ortasındaki bir yolun kenarında yürüyen yolcu gibiydim; yol onu çağırıyor, o da ilerliyordu, ama yol gelenin, gelmesi gereken kişi olup olmadığını görmek istemektedir: gelenin kim olduğunu görmek için döner ve tek bir taklayla ikisi birden yamaca yuvarlanırlar. Üzerinde ilerleyene bakmak için dönen yol mutsuzdur; ve bu mutsuzluk nasıl çok daha derin, nasıl daha sır dolu ve sessizdi. Otelde, kapıcıya rahatsız edilmek istemediğimi söyledim, odada olmadığımı düşündürecek şekilde anahtarımı tahtaya astırdım. Saat beşten sonra, biri kapıyı vurmadan odaya girdi. O zamana dek, otel çalışanları ve arada sırada erkek kardeşim dışında, hiç kimse bunu yapmaya cüret edememişti.

Neden otelin dört duvarı arasında biriyle karşılaşmaktansa, yürümekten nefret etsem bile uzun bir mesafeyi yürüyebileceğimi açıklayabili-

rim belki. Gizli hiçbir şey yoktu burada. Ve dahası, kaldığım yere her zaman birkaç kişi gelirdi ve bunların bazısı çok daha sık gelirdi. Bunun anlaşılır nedenler var: gelen insanları gidişlerinden çok sonra bile görmek ve duymak zorunluluğunun verdiği sıkıntı; yaşanan yeri hiçbir şeyin olup bitmediği bir yer haline getirme ihtiyacı, insanın orada huzurlu olabilmesi için ve ayrıca karşılaşmaması gereken insanların karşılaşmadığı bir yer haline getirmek için boş kılma ihtiyacı; ve son olarak bu bir sınav çünkü er ya da geç içeri girmemesi istenmiş biri oraya gelecek ya da yakınlarda dolanacak, böylece kişi bir noktada bunun korkunç bir hata mı yoksa tersine hoş bir şey mi olduğunu da anlayacaktır. Bütün bu sebepler bana iyi görünüyor, fakat doğal olarak kötü yanları da var.

Yatağıma uzanmıştım. Hava kararmış olmalıydı. Sanırım hâlâ biraz ışık vardı, fakat perdeler çekilmediğinden, bu ışık sokaktan geliyor olabilirdi. İçeri giren kişi odanın ortasında duruyordu. Bir heykeli andırıyordu, öyle yazmak istiyordum, çünkü pencereye doğru dönmüş ve hareketsizdi, gerçekten de bir heykele benziyordu; fakat yapısında taş yoktu, daha çok korku vardı; bu çılgın ya da ürkütücü değil, şu sözlerle ifade edilebilecek bir korku: Başına onarılamayacak

kadar kötü bir şey gelmişti. Bir defasında, ağaca asılmış bir kafese yakalanmış bir sincap görmüştüm: mutlu yaşamının tüm coşkusuyla kafesin eşiğinden içeri atlamıştı, fakat alt tahtaya dokunur dokunmaz hafif metal dil kapıyı kapatmıştı. Sincap yaralanmamıştı, üstelik hâlâ özgürdü, çünkü kafesi çok genişti ve içinde küçük bir kabuk yığını vardı, ama sıçrayışı aniden durdu ve tuzağa yakalanmış olmasının kesinliğiyle çarpılarak donakaldı.

Tuhaf olan kadının ne bana ne de etrafa bakmamasıydı. Pencereden gelen loş ışığı aradığına inanabilirdim, onu büyüleyen, besleyen, hareketsiz bırakan günün son ışığı için gelmiş olduğuna; ama ışık gözlerine ulaşamayacak kadar zayıftı ve açıklanamaz bir biçimde, girdiği odada ancak buharlaşmadan ayakta durabilecek kadar gücü kalmıştı. Sanırım oldukça sakindim. O anki izlenimlerim hakkında çok şey söyleyebilirim, ama şu anda aynı kişi pencerenin birkaç adım uzağında hemen masanın yanında sırtı bana dönük dururken izlenimlerim aynı; günün aynı saati, içeri girdi ve ilerliyor (oda farklı). Onu şimdi bu şekilde, artık bir sürpriz saymazken görünce, o zaman yaşamadığım bir şaşkınlık ve baş dönmesi hissiyle çok daha büyük bir şok hissediyorum, ama soğuk bir şeyler, tuhaf bir sancı

da hissediyorum, öyle ki ona ben de dışarı çıkabileyim diye geri dönüp kapının dışına çıkması için yalvarmak istiyorum. Ama kural bu ve ondan kurtulmak imkânsız: düşünce ortaya çıkar çıkmaz, onu sonuna dek izlemek gerekir.

Sanırım tek bir şey fark ettim: siyah tayyör giymiş ve şapkası yoktu (bu o günlerde şimdikinden daha ender rastlanan bir şeydi); diğer insanlarınkinden daha uzun olduğunu düşündüğüm saçını zorlukla görebiliyordum ve başını eğdiği için, bir darbe almış ya da almak üzereymiş gibi görünüyordu. Sonrasındaki olaylar onun şeylerin genel düzeninin dışına ne kadar çıkmış olduğunu gösteriyor. Dönerken, masaya çarpınca bir gürültü oldu. Bu gürültüye korkuyla karışık alaylı bir gülüşle karşılık verdi ve bir ok gibi fırladı. O anda her şey karmakarışık oldu. Sanırım çığlığından sonra kendimi kaybettim. Serbest bir hareketle sıçradığını gördüğüm anda bir avcının içgüdüsüyle fırlayıp onu merdivende yakaladım, kollarımı beline doladım ve sürükleyerek, üzerine düştüğü yatağa kadar getirdim. Öfkeli çocukluğumdan beri tam anlamıyla öfke içinde olduğum birkaç andan biriydi ve denetimsizdi. Bu şiddetin nereden geldiğini bilmiyorum, o anda her şeyi yapabilirdim: kolunu kırmak, başını ezmek, hatta kendi alnımı bile duvara çarpabilirdim, çünkü

bu öfkeli enerjinin özellikle ona yönelik olduğunu sanmıyorum. İnsanları sarsan, onları yere fırlatan şiddetli bir deprem gibi hedefsiz bir güçtü. Bu şiddetle ben de sarsılmıştım ve dağları yaran, denizleri kudurtan bir fırtınaya dönüştüm.

Işık açılınca, bu fırtınayı çok iyi anımsıyor gibi değildi. Çoraplarına bakarak "Düşmüş olmalıyım," dedi. Beni nefes nefese ve sanırım vahşi bakışlarla görünce çok şaşırmıştı. Fakat yavaş yavaş, bakışlarım ona bir şeyi hatırlattı, şüphesiz olanları değil ama kendi varlığını, sokaktaki adımlarını, tanımadığı bu odayı ve – sonra ne olmuştu? Yeniden kapıya doğru yöneldi. Bu sahnenin gülünç yanlarından biri, buraya varmak için bir çok engeli aşmış olmasına rağmen artık tek düşüncesinin gitmek olmasıydı, bense yalnızca onun isteğine değil, kendi isteğime de karşı gelerek onu alıkoyuyordum. Şunu söylemeliyim ki, bana sanki hayatında hiç görmediği biri gibi bakıyordu; kendini karanlık bir otel odasında tamamen perişan bir halde ve en ufak bir hareketinde üzerine abanan hoyrat bir erkekle kapalı bulmuştu. Ve bana gelince ben de tamamıyla içgüdüsel hareket ediyordum, çünkü tanıdığımı fark etmiştim ve onu odanın içine doğru şiddetle itiyordum, ama onu orada tutmak için değil, dışarıya çıkmasını, odada bulduğu ve onu

kendine hakim olmaya ya da kaybolmaya zorlayan korku hissini yitirmesini önlemek için yapıyordum.

Sonradan bu karşılaşmanın koşullarını açıklamak daha kolaylaştı, fakat bu şartlar hiçbir zaman o anda olduklarından daha açık olmadılar. N(athalie)'nin kişiliği bunları daha da karmaşıklaştırıyordu. Bir gün ona sordum: "Neden gelme niyetindeydiniz?" Bu zamana dek onunla dört veya beş kez bir büroda karşılaşmıştım. Bana cevap verdi ve sanıyorum doğruyu söyledi: "Unuttum." Ayrıca, mantıksız hareketlerine rağmen aşırı derecede utangaçtı. Örneğin, Paris'te çoğu kez yolunu kaybederdi ve utangaçlığı yoldan geçenleri durdurmasına engel olmazdı, ama sormak istediği şey aklından çıkardı ya da anımsasa bile verilen yanıtı unutmasına yol açardı. Mecbur olduğunda tanımadığı birini ziyarete gidebilirdi, ama biraz olsun bile tanıdığı biri olunca ve o kişinin ziyaretçi ağırlamaktan hoşlanmadığını bilirse, bu iş onun için daha da zorlaşıyordu. O gün Cumartesiydi ve çalışmak zorunda değildi; ama küçük bir kızı vardı, o saatleri onunla geçiriyor olmalıydı ve saatin bu denli geç olması otele gelmesini engellememişti, geceleri gözleri iyi görmediğinden caddelerde kaybolması işten bile değildi.

Uzun bir zaman sonra bana anlattı, onun kim olduğunu bilmeden ona bir yabancı biri gibi değil de tanıdık biri gibi davrandığıma ikna oldu. Neredeyse çıldırmasının nedeni buydu: ona bu şekilde –kendini göremediği gözlerle– bakan ve şöyle diyen birine kendini belli etmeyi üstlenemezdi: benimle şurada karşılaştınız. Bu onun için imkânsızdı. Fakat, aynı zamanda ona bir çeşit yabanıl bir ürkeklikle de davrandığımdan –hiç de yabancıymış gibi değil– fark etmediği bir şeyin gerçekleştiğine ve aslında onu tam anlamıyla tanıdığıma, –bu onun kendinin tanımadığı biri olduğu anlamına gelse de– inanmaya mecbur kaldı. Bunu bana tekrarladı ya da daha doğrusu ne dediğimi duymaması gerektiğini düşündüğü ve ona tanıdık bir biçimde konuştuğum için, bitirmesini sağlamakta zorlandığım bir cümleye kazara başladıktan sonra ısrar edince anlattı. Bir ara ona şöyle demiştim: "Sen çılgınsın, bugün neden dışarıya çıktın?" Bu sözcükleri eve vardıktan sonra hatırlamıştı ve onları iyice anlayınca inanılmaz derecede mutlu olmuştu (oysa bu serüveni onda karabasan duygusu bırakmıştı), ayrıca tecrübesizlik ve düşüncesizliğinin daha da korkunç kıldığı bir çılgınlık yapmış olduğuna da ikna olmuştu. Bu yüzden, tamamıyla kaybolmak istedi ve sonrasında onun

hakkında hiçbir haber alamadım.

Gitti, işte akşamdan bana kalan izlenim. Sabahleyin bana evleneceğini bildiren genç kızı düşünmeye koyuldum. Bir bankada çalışıyordu, M. sokağının yakınındaki bir sokakta oturuyordu (daha sonra rastlantıyla iki kez orada oturdum). Bu binaya gittim, o günlerde aynı binada, haftalık siyasi bir derginin bürosu bulunuyordu. Ev eski ve haraptı, fakat merdivenler sağlamdı – soğuk bir rüzgâr omuzlarımı yalayıp geçti, yorgundum, beni buraya getiren itkiyi lanetliyordum. Dahası, dairenin tam olarak nerede olduğunu bile hatırlamıyordum, birkaç kapıya vurdum veya zilini çaldım, hiçkimse cevap vermeyince istemeden bir kapıyı ittim. Kapı açılıyor, biraz korkuyorum, ışıksız bir alana doğru açılıyor (merdivenlerdeki ışık biraz önce sönmüş), daha çok korkuyorum, çünkü bu dairenin yanlış daire olduğunu düşünüyordum. Bu daireye daha önce birkaç kez gelmiştim; tek odalıydı ve holü yoktu, büyük bir perdeyle ikiye bölünmüştü, bir taraf gündüz, diğer taraf gece kullanılıyordu. Bu genç kızı nasıl tanıdığımı, artık anlatabilirim. Daha önce evliydi ve kocası ciğerlerindeki bir hastalık yüzünden, benim birkaç haftamı geçirdiğim yerde birkaç yıldır kalıyordu. Onu orada görmüştüm. Altı yıl sonra, onu bir dükkân camının ardında gördüm.

Tamamıyla kaybolan biri aniden, önünüzde, bir camın arkasında belirdiğinde yüce bir yüz olur (sizi sıkmıyorsa eğer). Otuz saniye boyunca, S(imone) D. bana sonsuz bir zevk verdi ve hatta, bazı yönlerden aşırı ve saçmaydı bu zevk ve bu otuz saniyeden dolayı düşündüğünden çok daha dostça davrandım ona. Anlayabildiğim kadarıyla çok iyi yönleri de vardı: yalın ve cesaretliydi, oldukça zengin olan kocasının ailesinden hiçbir şeyi kabul etmediği gibi, onu yüce, güzel bir insan yapan sağlam bir kişiliği vardı, ama aşırı dürüstlük eğilimi de bazen acımasızlığa varabiliyordu. Bunun dışında sanırım normal bir biçimde davranıyordu. Gerçek şu ki bir camın ardından onu görme şansına sahip olduktan sonra, onu tanıdığım süre boyunca tek istediğim "bu büyük hazzı" onun aracılığıyla tekrar hissetmek ve camı kırmaktı. Mağazadan çıkarken, beni tanır tanımaz ilk söylediği şuydu: "Biliyorsunuz, Simon öldü (adları neredeyse aynıydı), benimle asla onun hakkında konuşmayınız." Ona çok bağlıydı, bu sözler de onu gösteriyordu.

Gecenin bu saatinde, haber vermeksizin, üstelik yeniden evlenmiş olabilecekken gelmek, benden beklediği son şeydi. Yine dışarı çıkmak üzere olmam olası, ama buna gerçekten inanmıyorum, bu kasvetli ve bilinmeyen oda şimdi beni

büyülüyordu; amacım oradaydı, karanlıkta. Davranışımın tuhaflığını düşününce, ona bir neden bulabiliyorum: ben de bir kapı açmıştım ve beklenilmediğim bir yere açıklanamaz bir şekilde giriyordum; bu neden karanlığa bakarken aklıma geliyordu. Ama kısa bir süre önceki çılgınlığın nasıl yeniden başlayacağını, bir delinin üzerime atlayacağını ve kendimin korkutucu biri haline geleceğini bilmek istiyorduysam, yanılıyordum. Perdenin arkasında zayıf bir ışık yandı. Aniden bu odayı hatırladım. Kısa bir süre sonra, merdivendeki soğuk rüzgârı hissettim: sanırım doğrudan doğruya otele gittim.

S.'nin somurtkan yüzünü neşelendiren şey, öncelikle onu evli bulmamaktan emin olamamamdı. Olayın bu komik yanıyla aksiliği dindi. Giderken, düşündüm –ve bunun üzücü bir düşünce olduğunu itiraf etmeliyim– yalnız yaşayan bir erkek gecenin herhangi bir saatinde, fazla bir güçlükle karşılaşmadan genç bir kadının evine gidebilirdi (ve doğal olarak tersi de olabilirdi), elbette oraya gitmek için fazla nedeni olmaması şartıyla. Fakat, odamda, her şey farklıydı. İyi niteliklerini aktardığım Simone D., ayrıca dürüst ve ihtiyatlıydı. Sonradan, gecenin içinde aniden belirmemin onda büyük bir tedirginliğe yol açtığını anladım: onun için orada

olmaması gereken bu ziyaretçinin, oraya ait olan başka birinin varlığını anımsattığı açıktı. Onu evli bulmayı beklediğimi söylediğim zaman bile neşeliydi. Bu, ona geçmiş konusunda kaygılı olmadığımı gösterdi. Fakat, aynı zamanda içinde bir şüpheye bıraktı ve açıkyürekliliği çok daha güçlü olduğu için, ertesi gün yemek yediğim restorana geldi ve hemen söze girdi: "Evliliğimi onaylamıyorsunuz. Bu nedenle dün gece bana geldiniz." Evliliğin bir anlam taşıdığı kişilerden biriydi. "Ama evlilik çok önemli değildir," dediğim zaman geçmişi yok ettiği düşüncesinde ısrar etti, oysa bir düzine aşk macerası onu bozulmamış bırakabilirdi. Bana evlenme nedenlerini uzun uzadıya açıkladı. Kişi "nedenler"e girdiği zaman, tökezlemeye başlar çünkü bir tane yeterli olabilecekken çok fazla nedeni vardır. Bir de, onu dinlerken evliliğinin gerçekte beni ne kadar rahatsız ettiğini keşfettim, elbette bu rahatsızlık kendi adıma hatta hiç anımsamadığım merhum S. adına da değildi, fakat, görünmez bir ihanetin gerçekleşeceğine dair kötü bir önsezim vardı. Bu kimsenin hakkında bir şey bilmediği, karanlıkla başlayıp sessizlikle sona eren ve belirsiz mutsuzluğun hiçbir silahı olmadığı o dehşet verici olaylardan biriydi.

Şimdi başka bir şey söylemek istiyorum. Pek

küçük görünen olaylar hakkında konuşacağım ve genel olaylar üzerinde durmayacağım. Bu olaylar çok önemliydi ve beni bütün gün meşgul ettiler. Fakat, bugün çürüyorlar, onların hikâyesi öldü ve o zamanlar benim olan saatler ve yaşam da öldü. Etkili olan geçmekte olan an ve onu izleyen andır. Dünkü dünyanın gölgesi ona sığınanlar için hâlâ hoştur ama yok olup gidecektir. Ve geleceğin dünyası, geçmişin anısına bir çığ halinde düşmeye başlamıştır bile.

Sonunda, evlenmesi için onu kuvvetle teşvik ettim. "İyi," dedi, "anladım. Ama şunu açık kılmak isterim, birbirimizi bir daha görmeyeceğiz." Daha sonra bana bir mektup gönderdi: "Geçen akşam bana gelmenizin nedenini açıklayabilirseniz, neden ne olursa olsun, bana bildiriniz (mektupla)." Fakat ben yanıtlamadım. Kıştı. Hastalandım. Bulunduğum oda aşırı sıcaktı; yatağın kenarından radyatörü besleyen kocaman, el değdirilemeyecek kadar sıcak bir boru geçiyordu, o kadar sıcaktı ki radyatör kapalı olduğunda odanın ısısında bir değişiklik olmuyordu. Beni öldüren bu sıcaklığa olan ihtiyacımı ifade etmem çok güç. Geceleri termometre 25 veya 23 dereceye düştüğü zaman (gündüz 30 dereceye çıkıyordu), tasalanmaya başlamıştım. Kanımda dolaştıkça beni hareketsiz bırakan soğuğu iliklerimde hissediyor-

dum. Sonradan pek çok insan gibi ben de soğuğun üstünlüğünü tanıdım. Fakat, en kötü anda, sıcaklığı yalnızca buzda bulabildiğim zaman bile asla bu 23 derecenin bende uyandırdığı mutlak soğuk duygusunu yaşamadım. Özellikle geceleri etrafını çevreleyen kışın şaşırtıcı bir etkisi oluyordu, çünkü onu uykudayken de hissediyordum ve uykumla karışıyordu, tekrar tekrar donmuş ve dudaklarımda kırağıyla uyanıyordum.

Hastalığım sırasında, çalıştığım yayınevlerinden birinin müdürü beni görmeye geldi, girmesini engellersem kabalık etmiş olacaktım. Burada sözünü etmediğim aynı olaylar onu çılgına çeviriyordu. Canımı sıktığından dolayı tek kelime bile söylemiyordum; sonumun yakın olduğuna inanmıştı ve birkaç haftada bir öldüğüme inanan doktora telefon edip şu fikri aldı: "X.? Zavallı dostum, üzerine bir atmak gerekecek." Birkaç gün sonra doktor bunu bana eşsiz bir şakaymış gibi anlattı. Tıbbi komplikasyonlar üzerinde fazla durmak istemiyorum. Birkaç cümleyle anlatmam gerekirse, akciğerlerimdeki önemsiz bir hastalığı tedavi ederken keşfetmiş olduğunu söylediği bir karışımı şırınga ederek kanımda bir değişikliğe yol açtı: kanım, vaktinden önce "atomik" bir kan oldu, yani radyasyonun etkisindeymiş gibi değişi-

yordu. Akyuvarlarımın dörtte üçünü hızla kaybettim, çok ağır hastaydım. Doktor beni kliniğine götürdü, pek yakında öleceğimi düşünüyordu. Fakat, iki gün süren tuhaf bir savaşın içinden çıktım ve alelacele yokluğum fark edilmeden beni evime postaladı.

Birkaç sözcük daha ekleyeceğim: sessiz kalacağıma dair doktora söz verdim ve genel olarak sessizliği sürdürdüm. Yaptığını bir kaza sonucu değil, bilerek yapmıştı, yemin edip nedenlerini sıraladı. Mümkündü. Uçsuz bucaksız kendini beğenmişliği onu hata yaptığını söylemektense bir suç işlediğini itiraf etmeye itmiş olabilirdi. Ne olursa olsun, sonuç aynıydı: kanımın esrarengiz olmasına yol açmıştı ve kanım o kadar değişken olmuştu ki onu incelemek büyüleyiciydi.

Ya bu tecrübenin beni zayıf düşürmesinden ya da önemli şeylerin fazla düşünülmemesinden dolayı eve dönüşümde bu iki günde çektiğim acının üzerinde fazla durmadım. Gerçekten, tuhaf bir biçimde zayıftım ve tuhaf sözcüğü tüm bunlar için tam anlamıyla uygundu. Tuhaf olan, sözünü ettiğim dükkân camı deneyimi her şey için, ama özellikle beni ilgilendiren insanlar ve nesneler için doğru olmasıydı. Örneğin, eğer beni ilgilendiren bir kitap okusaydım onu hazla okurdum,

ama hazzının kendisi bir camın ardındaydı ve bu yüzden ona erişemiyordum, ama aynı zamanda çok uzakta ve sonsuz bir geçmişteydi. Tersine, yaşam önemsiz şeyler ve insanlarla sıradan değerini ve güncelliğini bulurdu, öyle ki yaşamı uzaktan izlemeyi tercih etsem de onu önemsiz hareketler ve sıradan insanlarda arayıp bulmak zorunda kalırdım. Bu nedenle çalışıyordum ve gün geçtikçe biraz daha canlı görünüyordum.

Dönüşümü izleyen gece, uyuyamazken (çünkü uykum kaybettiğim kanımla kaybolmuştu), komşum Colette'nin şiddetli bir biçimde ağladığını işittim; aralıklarla, gözyaşları aşağı yukarı iki saat sürdü. Fazla duyarlı görünmeyen birindeki bu acı bende hiçbir merhamet uyandırmıyordu; zaman zaman, uzun sürmesinden dolayı, rahatsız oldum; fakat sonu gelmeyen bir üzüntü hiç kimse de acıma doğurmaz. Yine de ertesi gün, onu görmeye gitme zahmetini gösterdim. Kapıyı açar açmaz, alışılmamış bir şeyler sezdim, giysileri dağılmıştı, her yere düzensizlik hakimdi: Eh işte, mutsuzluk, diye düşündüm, ne kadar tuhaftı. Fakat oda boştu; etrafa saçılmış giysileri tanımıyordum (ama gerçeği söylemek gerekirse o zamandan beri onları tanıdığımı hayal etmiştim). Odama döndüğümde, bir gece önceki gözyaşlarını büyük bir şaşkınlıkla düşündüm, o derece

güçlü, o derece şiddetliydiler. Bu kişiliksiz üzüntüyü, duvarın öte yanının üzüntüsünü düşündüm, bir saniye için bile belirli birinden geldiğini varsaymakta duraksamamıştım. Bu kayıtsızlıktan doğan bir varsayımdı ve o zaman beni etkilememişti ama şimdi bunaltıyordu, bu üzüntü bana mutlak bir içsıkıcılıkta, terk edilmiş ve bir şekilde kendi haline bırakılmış bir duygu taşıyordu; öyle ki anısı ifade edilemeyecek bir ümitsizliğe dönüşüyordu. Gözyaşlarında saklanan ama kendisi ağlamayan bu üzüntünün yüzü yoktu ve ödünç aldığı yüzü bir maskeye dönüştürüyordu. Kapıcıyı telefonla çağırdım: "Yandaki dairede kim oturuyor?" Sonra Nathalie'ye bir not yazdım (bürosuna): "Sizi görmek istiyorum. Eğer siz de Royal sokakta beni görmeyi arzu ediyorsanız, filan kafeye filan saatte geliniz."

Bir önceki gece, ölmek üzereydim. Bu yüzden, arabayı oraya kadar zorlukla kullandım; N. hiçbir şey söylemiyordu ve ben de kendi payıma (çok çekici olmasına rağmen) bu buluşma için en küçük bir neden bile bulamadan sabit bir biçimde kötü ve hasta gözlerle ona bakıyordum. Dahası, en sonunda şu talihsiz yorumda bulundu: "Çok hasta değil miydiniz?" En tehdit edici ses tonuyla, "Yalnızca odaya geliniz," dedim. Beni çaresizlikten dolayı izlediğini tahmin

ediyorum. Ama odaya yeniden girdiğinde – bu defa şartlar değişmiş olmasına rağmen aynı korkunun, aynı kafa karışıklığının pençesi altındaydı, ama bu defa gitmeye çabalamadı. Ayakta hareketsiz duruyordu ve yatağımdan ona bakıyordum. Fiziksel olarak, yüzünün kalınlığında ve gözlerinin kendine özgü şeklinde bir Slav etkisi hissediliyordu. Pırıltısız, neredeyse edilgen gözleri birdenbire olağanüstü bir canlılıkla mücevher benzeri bir ateş maviliğindeydi. Belirttiğim bu zayıflıkla, onu sonsuz bir uzaklıktan görüyordum: her şeyi görebilen gözlerimin önündeydi, yine de kendi kendime şu soruyu soruyordum: Onu fark ediyor muyum? Odanın içinde tuhaf duygularla boğuştuğu kesindi. Buraya içgüdüsel biçimde gelerek kötü bir davranışta bulunduğuna inanıyordu. Ama geldiğinden beri neler olup bittiğini anlayamıyordu, anlamak için dışarıda olması gerektiğini hissediyordu, dışarıya çıktığında da her şey belki tamamıyla değişebilirdi. Bana buna ilişkin yazdıklarını özetliyorum, az konuşmasına rağmen yazmakta zorluk çekmezdi.

Sanırım tek bir şey söylediğini ama bunun da tuhaf bir biçimde cesurca olduğunu kesinlikle belirtebilirim. Sessizliğin ortasında sordu: "Başka kadınlar tanıyor musunuz? – Evet, doğal olarak." Bu soruya oldukça açık bir anlam yüklenebilir.

Eminim ki bu anlam gülünç derecede yanıltıcıydı veya en azından o derece doğrudan, o derece basitti ki orada dokunulan gerçeğin yakınından bile geçmiyordu; ve benim yanıtım bile, kendiliğindenliğinde, yaşamla ve dünyanın gidişatıyla ilgili hiçbir şey taşımıyordu. Hiçbir zaman içten olmadım. Birçok kişiyle tanışıyorsunuz diye onları başkalarının merakına ve kıskançlığına bırakmaya zorunlu olduğunuzu hiç düşünmemiştim: başkaları onlara saygınlık kazandıran bir belirsizlik içinde ortaya çıkar ve kaybolurlar. İçtenliğim bu yüzden yeni bir hak, sıradan kanıtlara ihtiyacı olmayan ve gizli şeylerden çıkıp kibirle ağzıma yerleşen bir gerçek adına yapılmış bir uyarıydı.

Nathalie tamamıyla masum değildi: onun da anlatacakları vardı. Çocukluğunda, yabancı bir ülkede, bir manastırın tam karşısında, ağaçlarla dolu bir arazide kaybolmuş, büyük duvarlarla çevrili görkemli bir yapıda oturmuştu. Bu duvarın arkasında ne olduğu onu meraklandırıyordu. Bir gün, oradan korkunç çığlıklar, yalnızlık ve acı çeken çığlıklar duydu; kişi bunların bir tımarhaneden geldiğini sanabilirdi. Bundan sonra, manastır onun için delilerin kapatıldığı bir hapishane gibi göründü, giremediği her yer için kafasında bir fikir beliriyordu, oraya girmiş olmayı istedikten sonra çılgınlık ya da en azından acılı

ve sefil şeyler içeriden çıkıp ona saldıracaktı. O yüzden hep arzularının önünde gitmeye bir parça hevesliydi, onun için önem taşıdıkları için değil, ama önemli olmalarını engellemek gerektiğinden. Bunu bana yazdığı için yazıyorum, amacım ona bir kişilik vermek değil; kişiliği nasıl bilmiyorum, kişiliği olup olmadığını da bilmiyorum.

En ciddi durumlarda başlangıçların önemsiz olduğunu göstermek üzere, neden o gün odama gelme fikrine kapıldığını, onun açısından anlatacağım: bir başkasına bağlanmak üzereydi. Evliydi, ama evliliğini bozmuştu, hep de özgürce yaşamıştı, o yüzden bu yeniliğin kaçınılmaz olarak onu benim kaybolduğum bir yere itmiş olmasını anlamıyorum. Ne var ki, o anda karar vermek istemişti. Bu odaya girdi ve orada neyle karşılaştı? Bende, sanki onu tanımayan bir delinin hareketlerini gördü; ona gelince, görmeye hakkı olmadığı bir şeyi gördüğü düşüncesiyle onu dışarı iten bir korku duygusu, böylece adım belleğinden seve seve silinebilirdi. Şunu eklemeliyim ki, "Neden geldiniz?" diye sorduğumda bana verdiği, "Unuttum," yanıtı (bana göre) bu öykünün barındırdığından daha doğru ve daha önemli bir yanıttı.

Yaşamımın bir noktasında, karşılaşmak iste-

mediğim bir kişiye karşı inatla savaşmıştım. Bu savaşı kararlı bir şekilde sürdürüyordum, fakat yine de onu izlemekten geri kalmıyordum. Bu savaşta pek çok amacın saklı kaldığını görerek onların sorumluluğunu önseziyle üstlendim ve duygularımın ikircikli olduğunu anladım. Fakat, zayıflığım tam da burada yatıyordu – yalnızca tek bir sonuca yönelik savaşın kendisinde değil, ama yanlış yönlendirilmiş açıklığımda, çünkü bu farklı bir sonucu olduğuna varsaymamı sağlayarak amaçlarımı inkâr etmeye zorluyordu. Örneğin, olaylar tuhaf bir biçimde bizi aynı yabancı şehirde birleştirdi. Sadece iyi veya kötü bir tesadüftü. Bunda en küçük bir hesabın gölgesini fark etseydim, bizi bu şehirde birbirimize çekecek olayları, sağlam inancımı bozmasam hiç gerçekleşmeyecek olan olayları olası kılmazdım. Beni, öyleyse, körleştiren neydi? Açık görüşlülüğüm. Beni ne yanılttı? Sağlam ruhum. Şimdi, her defasında mezarım açıldığında beni tekrar yaşama döndürtecek kadar güçlü bir düşünce uyandırmasını sağlayan ne? Ölümümün kendine özgü alaylı gülüşü. Fakat, şundan emin olabilirsiniz ki, ne yapıtın, ne sağduyunun, ne arzunun, ne de savaşın olmadığı yere gideceğim; girdiğim yere, kimse girmez. Son savaşın anlamı budur.

"Evet, doğal olarak," dedikten sonra, N.'nin

başına bir kaza geldi. Aniden, soğuktan öldüğüm bu aşırı sıcak oda onun için de aynı derecede soğudu. Titremeye, dişleri takırdamaya başladı ve bir an boyunca öylesine şiddetle titredi ki bedeni üzerindeki hakimiyetini yitirdi. Soğuğun ona saldırdığını görmek beni çok korkuttu. Hiçbir şekilde ona yardım edemiyordum; ona yaklaşarak, onunla konuşarak yasaya karşı geliyordum, ona dokunarak onu öldürebilirdim. Yalnız başına savaşmak, savaşırken, derin bir adaletin işleyişi aracılığıyla en yüce karşıt güçlerin bir yandan bizi avutup överken, öte yandan nasıl paramparça ettiğini öğrenmek, yapmak zorunda olduğu şeydi. Fakat, bana öyle geliyor ki dehşet verici bir şeyden korkuyordum: bir anda, bu korku yakındaydı. Gidişinden sonra, saatin akrebi ilerliyor, diye düşündüm.

Gecenin bir bölümünü, uyumadan, yataktan oldukça uzakta, ama bana dönük duran koltuğa bakmakla geçirdim. Ne ışık, ne de karanlık beni rahatsız ediyordu. Dirençli bir düşünce tamamıyla şartlarının erişimi dışındadır. Bu düşüncede çoğu zaman beni etkileyen şey, bir çeşit duygusuzluk, bana olan saygısı ve benim ona olan saygım arasındaki sonsuz mesafeydi, ama duygusuzluk sözcüğü tam anlamıyla doğru bir sözcük değildi: duygusuzluk benden, benim kişiliğimden

kaynaklanıyordu. Kafamdan şöyle bir şey bile uydurmuş olabilirim: o günlerde şimdi olduğu gibi yan yana yürüseydim, masamda oturma ve yanıma uzanma hakkını verseydim kibirli güçlerinin açığa çıktığı ve buna karşılık benim daha da kibirli güçlerimin onu kavradığı birkaç saniye için yakınlaşmak yerine, o zaman tanışıklığımız olabilecekti, üzüntüde eşitliğimiz, mutlak bir içtenliğimiz olacaktı. Belki o zaman amaçları hakkında kendisinin bile bilemeyeceği bir şey, mesafenin, bir camın altına konacak kadar duygusuzlaştırdığı, inatçı bir rüyanın avı olan bir şeyi bilebilirdim.

Gecenin bir bölümünü ağrılı bir şekilde geçirdim –hâlâ çok hastaydım, zehirlenmemden dolayı kısa süreli, çığ gibi büyüyen, hasta edici boş hayaller yığınının eşlik ettiği bulantılar yaşıyordum,– kendi kendime artık bu odadan çıkmayacağımı ve kimsenin de içeri girmeyeceğini söyledim. Kapıyı dışarıdan aralamak korkaklıktı, "Evet, doğal olarak" haddinden fazla bir konuşmaydı ve kimse bir daha duymayacaktı. (Hâlâ N.'nin parfümünü duyuyordum, gece onu silememişti) Ertesi gün, odamı boşaltmadan başka bir otele yerleştim. İmkânlarım elverdiği sürece bu şekilde, bazen aynı anda üç dört ayrı yerde yaşadım. Savaş başladığında, henüz yeni oturul-

maya başlanmış bir apartman dairesindeki odayı kiralama fikri beni dans dersleri veren bir bayanın evine götürdü. Bu kadının onüç veya ondört yaşlarında bir kızı vardı ve odamın bitişiğindeki küçük konuk odasının kapı üstü şövesinden saatler boyu beni gözlerdi. Bir iskemlenin üstüne çıkıp sersemlemiş bir ifadeyle beni seyrederdi. Başlangıçta, onu suç üstü yakaladığım zaman saklanıyordu; ama hemen ardından tekrar ortaya çıkıyordu. Bu sinsi oyun beni rahatsız etmiyordu. Her yukarı bakışımda boşlukta tek başına asılı gördüğüm başı bana huzur veriyordu. Ama küçük salona girdiğimde, onu iskemlesinin üzerinde, ben yokken odama bakarken gördüm. Onu tokatladım ve annesine götürüp şöyle dedim: "Bir kadın evime geldiği zaman, bu küçük, bir iskemlenin üzerine çıkıp camın arkasından bakıyor." Annesi şaşkınlıktan donakalmıştı. Bir dakika sonra, "Fakat buraya kadın getiremezsiniz," dedi. Doğrusunu söylemek gerekirse, oraya kadın getirmiyordum, yalnızca ben olmadığım zaman odama bakan kızının yapmış olduğu bu ölçüsüz davranışın niteliğini kavramasını istiyordum.

İyice düşündüğümde, ona olanlardan sonra Nathalie'nin geçirdiği değişimi ilk başta çok fark etmedim, çünkü ben kendim değişiyordum ve bu talihsizlikti. Bundan daha önce söz ettim. Ge-

çen her dakika, bomboş bir hareket sarıyordu beni; oyunu bana kanım oynuyordu ve soğukkanlı bir hayvan olan bana kanı damarlarda ateş gibi dolaşan bir hayvanın tüm sabırsızlığını veriyordu. Üstüne üstlük aşırı derecede meşguldüm. Nathalie ile birlikteyken, diyebilirim ki, hemen hemen hiç kimseyle yakın ilişki kurmadım: bu küçümseyici bir söz değil, tersine birisi için söyleyebileceğim en ciddi söz. Fakat, bu sıralarda onu daha çok çekici biri olarak görüyordum, aynı zamanda en az benim kadar özgürdü. Küçük kızıyla yalnız yaşadığı harap çatı katına onu görmeye gittim. Sanırım burası oldukça büyüktü, pek çok bölümü vardı; ama bunlar oda değil, çatı altları, kuytu köşeler, bölünmüş koridorlardı ve tümü de boş veya terk edilmişti. Sadece küçük bir odaya girmeme izin verildi, şüphesiz oturulabilir tek yer burasıydı. Ama gözlerimin önünde, oldukça güzel ve iyi düzenlenmiş büyük bir oda vardı, belki de bu yer bir başka binadaydı. Nathalie çalışıyordu: çeşitli dillerden, en azından Almanca, İngilizce ve Rusça'dan yazılar çevirirdi. Bu yönü, hakkında yanılmama yol açmıştı. Bir büroda çalışıyor olması, basılı kağıtlarla uğraşması, işini sonuna kadar yapması, onu tam da bu sırada, sanki gecelerimi üstü açık bir mezarda geçirmiyormuşum gibi çoğu zaman art niyetsiz yal-

nızca hoş olmasını istediğim bir günlük yaşama yerleştirdi. Yine de diğerlerinden farklı olduğunu söyleyebilirim: Diğerlerinden daha silikti, bu onun kendine özgü niteliğiydi. Düşündüğüm zaman, bu siliklik gerçekten de tuhaf bir kuraldışılıktı, beni şaşırtan ve sıkıntıya sokan bir olguydu. Bu olguya karşı duyarlı olsaydım bana bir şeyler söyleyebilirdi, ama yine de, pek çok kişi uğruna görmezden geldiğim, ender kişilerden birini düşündüğümde arada sırada gözüme çarpan bir olgu sayıyordum onu. Sadakatsizlik hem iyi hem de kötüdür, onu yargılamıyorum: fakat sadakatin değeri –maddi şeyler söz konusu olduğunda– tüm haklarını kaybettiği anda gün ışığına çıkacak bir duyguyu hazırlar gibi hikâyeyi saklı tutmaktır.

Bu "kaza"dan sonra onu görmek istedim ve çatı katına çıktım. Hiç kimsenin bu derece cilve yeteneğine sahip olduğunu sanmıyorum, kasten belirsiz davranışlar ve çift anlamlı sözler demek istiyorum. Beni orada gördüğünde, ansızın kendi isteğiyle o geniş yerde onunla yaşamamı önerdi. Bunu söylerken sıkılgandı, ama hiçbir şey saklamıyordu. Bir açıdan bu teklif odamda söylemiş olduğu cesurca sözlerin bir sonucuydu. Bu yüzden ondaki bir şey aklımda garip bir amaçla, beni aldatması olası bir şekilde hareket etmeye devam ediyordu. Gözlerim kapanmaya başladığın-

dan ilk yanıtım ilkinden daha az ciddiyet taşıyan, hafif, küstah sözlerle çevrilmiş bir red oldu. Özgürlüğümü tehdit eden birinin önündeymişim gibi kendimi ondan koruyordum. Üstelik, bu teklifin masumluğunu da görüyordum, ama göremediğim bu masumluğun kalbinde yatan belirsiz duygulardı. Bu red karşısında, hiçkimse rolünü oynayarak hiçbir şey söylemedi. Onunla her şey şaşırtıcı ölçüde kolay görünüyordu. Birçok yerde buluşuyorduk, akşam yemeği yer, evine arabayla götürürdüm. Bir gün uzaktan beni fark etti (Enformasyon Bakanlığı'nda çalışıyordu), bakanlık binasının geniş koridorlarından birindeydim: beklediğimi gördü. Ama beklediğim kişinin o olduğu hiç aklıma gelmedi, sanki hiç arkadaşlığımız yoktu ve başka bir kadına ilgiyle bakıyor gibi görünsem bu durumdan ötürü rahatsız, öfke, tedirginlik ya da merak sergilemezdi. Yine de bir kez, tuhaf bir şekilde gözlerini kıstı. Sonradan ona şöyle söyledim: "Gözleriniz her zaman memnun değil benden." Ama asıl şaşırtıcı olan bu rahatsızlığı inkâr etmeyi, belli ettiğinden dolayı kendine ya da kaba davranışlarımla neden olduğum için bana kızmayı düşündüğü kadar düşünmesiydi. Duyguları altında bir duyguyu gizlemek istemiyormuş gibi görünüyordu. Bana iki kez en yalın içtenliğiyle, orada olduğum zaman

kesinlikle mutlu olduğunu söylemişti. Ama, orada olmadığım zaman ne olduğunu görmeme hiçbir şey izin vermiyordu.

Bu arada tamamıyla farklı olduğu birkaç olayı unutmuştum. Unutkanlığım, o zamanlar çok daha fazla unutabildiğimi gösteriyor. Bu olay, anımsadığım kadarıyla en başlarda oldu. Küçük kızı geldiğim zaman ya bir odaya kapatıyor ya da uykuya yatırıyordu; bu nedenle onu nadir görüyordum. Bu küçük istediğini elde edebiliyordu, kural buydu; her şeyi yapabiliyordu. Ona genellikle kocasının ailesi bakıyordu, böylesine çılgın bir yetiştirme tarzının kepazeliğine rağmen buna boyun eğmiş olmalıydılar. Şüphesiz küçük Christiana da ona alışmadığı bir disiplin uygulatmaya çalışan tek kişi olan bu ziyaretçiyle ilgili bir fikre sahipti; ama doğrusunu söylemek gerekirse buna pek disiplin denemezdi, çünkü ona yalnızca küçük odadan uzak durması söyleniyordu. Bu şaşırtıcı görünebilir, ama Christiana bu kurala her zaman uyuyordu ve ne zaman odaya gelmek istese, annesi aracılığıyla büyük bir nezaketle görüşme talep etmesi bu eğitimin o kadar çılgın bir şey olmadığını gösteriyordu. Ama bir gece belki korktuğu için yatağını terk edip küçük odaya koştu; ben onu görmekten memnun olmuştum, fakat Nathalie'nin öfkesi korkunçtu. Sonuçta, yü-

züğüyle kızın dudağını yaraladı. Bu hareket o kadar olağandışıydı ki ona her şey hakkında soru sorabilmeme rağmen bu konudan söz etmeye cesaret edemedim.

Bu olaydan uzun bir süre sonra, Christiana'yı taşraya götürmek için yola çıktı. Kızına karşı ne hissettiğini anlamak zordu. Herkes, kolaylıkla ona taptığını sanabilirdi: binlerce değerli şeyi onun uğruna feda ederdi, saatlerce onunla meşgul olurdu, yorulsa da ve okumaktan nefret etse de kızını mutlu etmek için ona kitap üstüne kitap okurdu. Ama bana tekrar tekrar aynı şeyi söylerdi: "Seve seve on yıl yaşlanırdım ve bu on yılı bir başkasına bel bağlayacak yaşa gelmesi için Christiana'ya verirdim." Tuhaf olan bir şey daha vardı: kızına müzik eğitimi vermeye uzun süre karşı çıkmıştı. Kendisi müzik eğitimini ailesinin evine gelen bir mürebbiyeden almıştı. Mürebbiye derslerinden çabuk sıkılan bir Fransız edebiyatı öğrencisiydi. N.'nin erkek kardeşiyle bir ilişkisi vardı. N. kardeşinden hoşlanmadığını söylüyordu, öğretmeni daha fazla seviyordu. Ders sırasında gerçekleşen buluşmaların onda uyandırdığı kıskançlık, aklını karıştırıyordu; annesinin kuşkulanmaması için bu aralıklarda durmaksızın ve gürültülü bir şekilde piyano çalmak zorundaydı. İlginç olan buna rağmen iyi bir pi-

yanist haline gelmesiydi, en azından bazı parçaları iyi çalıyordu çünkü pek çoğunu ne dinleyebilir ne de çalabilirdi: örneğin Mozart'a karşı anlaşılmaz bir nefreti vardı. Christiana'nın ne kulağı, ne sesi, ne de ellerinin olmadığını iddia ederdi, bir bakıma doğruydu bu. Esrarengiz bir neden yüzünden kızı her ne pahasına olursa olsun piyanodan uzak tutmak istiyordu. Ona, "Eğer kabul ederseniz Christiana'ya ders verebilirim," dedim. Birkaç defa verdim, sonra bu işi kendi üstlendi.

Hareket edeceği sabah, bana telefon edip birkaç dakikalığına beni görmek istediğini söyledi, bu onun için büyük bir girişkenlikti. Gerçek şu ki, gidebilirdim, ama büyük bir isteğim yoktu. Bu nedenle oldukça kötü bir yanıt verdim. Yanıtım şaşırtıcı bir sessizlikle karşılandı, beni rahatsız eden ve haksız duruma düşüren bir sessizlikti bu, sonuçta ona sordum: "Beni nerede görmek istiyorsunuz? – Hiçbir yerde." Bunu en sarsılmış sesiyle söyledi ve en saldırgan mizaçlı bir kişiden bile gelse doğal karşılamayacağım taşkın bir çığlıktı. "Hiçbir yerde," yanıtını birkaç kez düşündüm.

Son olay çok farklıydı. Bu öfke patlamaları her zaman olağandışıydı ve hemen sonra unutu-

lurdu. Gözünden ufak bir ameliyat geçirdi, görme yetisinde kısmi bir zayıflık vardı, bu zayıflık bile anormaldi, çünkü gündüz her şeyi çok iyi görürken, geceleyin yapay ışık altında hiçbir şey göremiyordu. Ameliyatın ciddi olmadığı konusunda beni temin etti, aslında klinikte kısa bir süre kalması gerekiyordu. Gözlerinde bir bandajla görülmek istemediğini de düşündüm. Bu sefer yanılgının daha ciddi nedenleri vardı. Adını hastalıkla bağdaştıramıyordum. Şimdi nedenlerini anlıyorum. Ama o zaman bile içimde uyanan kapkara bir işkence, bir kızgınlık olan kıskançlığın nedenini anlıyordum. Hastalığın ciddiyetiyle hem önem kazanan hem de varlığını yitiren boşluktaki bedeni ve klinikteki yatağı düşünüyordum. Bu nedenle onu görmeye gitmedim. Ameliyat çok iyi geçti. Eve döndüğünde de oraya da gitmedim: özrü olmayan bir ihmal, fakat mazaretsiz değildi. Buluşma akşamında işimle ilgili bazı nedenler yüzünden tiyatroya gitmem gerekti ve ona ancak son anda haber verebildim: bana çok kibarca yanıt verdi. Tiyatroda, perde arasında onu tanımadığım bir adamla gördüm. Bana olağanüstü derecede güzel görünüyordu. Önümden geçtiğini gördüm, hem çok yakın hem de bir camla ayrılmış gibi sonsuz uzaklıkta bir yerde bir ileri bir geri yürüyordu. Akıl almaz bir

fikre kapıldım. Şüphesiz onunla konuşabilirdim, ama istemedim ve belki de gerçekten yapamadım. Bulunduğum yerde bir düşüncenin özgürlüğüyle vardı; bu dünyadaydı ama onunla tekrar bu dünyada karşılaşıyor olmamın tek nedeni düşüncemde olmasıydı; ve onların arasında nasıl bir gizli anlaşma, ürkütücü bir suç ortaklığı vardı. Şunu eklemeliyim ki bana bakışı beni çok iyi tanıyan biri gibi, hatta dostçaydı, ama bu gözlerinin ardında, bakışsız ve hareketsiz düşüncenin bir tanıması, dostça, soğuk ve ölü bir tanımaydı. Bu gelip geçici bir izlenim miydi? Bana öyle geliyor ki hayatımı parçaladı, o andan itibaren öğrenecek hiçbir şeyim kalmamıştı ama yine de, ne yaptığıma ve nasıl yaşadığıma bakınca hiçbir şey de değişmemişti; onunla ne daha iyi ne daha kötüydüm ve her zaman varlığını da yokluğumu da aynı hoş görüyle karşılardı. Yine de olayları anımsamalıyım. Giderek daha ciddileşti: düşünmek ve yaşamak artık bir arada değildi. Ancak bu anda çaba gösterseydim; çatışmaya daha gerçek bir biçimde girebilmek için – başarısız olan– bir girişimde bulunmamın ulusun tedirginliğiyle olmadığını söyleyemem, ama kaçınılmaz olandan kaçma umudunu kan ve silahların çılgınlığında aradığımı söylemek daha doğru olur.

Paris'in bombalandığı anda, sokakta bulunduğumuz için, metroya sığınmamız gerekti. O zamanlar bu biçimsel işlemler ciddiye alınmıyordu. N. de işini bırakma fırsatı veren her şeyden hoşlanıyordu. Bu muazzam kalabalığın ortasında merdivenlerde duruyorduk. Hantal ve ısrarcı türden bir kalabalıktı, bazen toprak kadar hareketsizdi bazen de sel gibi coşuyordu. Bir süredir onunla ana dilinde konuşuyordum ve az sözcük bildiğim için daha fazla heyecanlanıyordum. Gerçekte ise en azından benimle bu dilde konuşmuyordu. Ama ne zaman kekelemeye, saçma sözcükleri birleştirmeye, deyimleri yanlış kullanmaya başlasam beni neşeyle ve heyecanla dinleyerek karşılığını Fransızca veriyordu. Bu her zaman konuştuğundan farklı bir Fransızaydı, sanki yabancı bir kullanımla konuşmasını benimki gibi daha çocuksu ve geveze bir hale getiriyor, sözcükleri uçarı yapıyordu. Gerçekten de, alışkın olmadığım bu farklı dilde konuşurken ben de sözlerimin etkisini düşünmüyordum; bu gerçek dışı az çok uydurulmuş ifadelerle dolu bu kekelemenin anlamları zihnimden çok uzaklarda uçup gittikçe, gerçek sözcüklerle asla söyleyemeyeceğim ya da düşünemeyeceğim ya da söylemeden bıraktığım şeyleri ortaya çıkartıyordu: işitilmelerine izin vermek aklımı çeliyordu ve ifade

edildiyse bana artık sınırlarının farkında olmayan ve gerekenden daha uzağa giden hafif bir sarhoşluk bırakıyordu. Bu yüzden hiç alışkanlığım olmamasına rağmen bu dilde ona en güzel sözleri söyledim. İki kez ona evlenmeyi önerdim, sözcüklerimin uçarı niteliğini kanıtlıyordu bu, çünkü evlilikten tiksiniyordum (çok da az saygım vardı), ama o dilde onunla evlenmiş. Yalnızca dili gelişi güzel kullanmakla kalmadım aynı zamanda onu uydurdum; yarı bilincin gerçeği ve becerikliliğiyle, bilinmeyen duygularda kullandım. En sonunda bunlar o dilin biçimiyle girdikleri umarsızca yakın ilişki içinde beni bile aldatabildiklerine göre onu da kolayca aldatabilirdi.

Onu pek aldatmıyorlardı: Bundan eminim. Belki de benim düşüncesizliğim onu da ciddiyetten uzaklaştırıyordu. Sözünü edemeyeceğim bir başka düşünce dışında daha çok sevimsiz düşünceler uyandırıyordu. Şimdi bile onca şey açığa kavuşmuş olduğu halde evlilik sözcüğünün onda uyandırdığı duyguyu tasavvur etmem güçtü. Bir kez evlenmişti, fakat bundan geriye yalnızca boşanmanın tatsız ayrıntıları kalmıştı. Bu yüzden evlilik, onun için de çok önemli değildi. Yine de, benimle kendi dilinde konuştuğu tek an ya da tek anlardan biri evlilik teklifinden sonraydı: bilmediğim, tuhaf bir kelimeydi, çevirisini yapmak

istemedi ve ona "İyi, ben kendim çevireceğim onu," dediğimde doğruyu bulabileceğim düşüncesiyle gerçek bir telaşa kapıldı öyle ki, çevirmiş olduğum bu sözcüğü ve önsezimi onunla paylaşmadım.

Benimle evlilik ona nefret edilecek bir şeymiş gibi görünüyor olabilirdi; bir çeşit günah ya da tam tersi gerçek bir mutluluk veya sonuçta belirsiz bir şakaydı. Bu yorumlar arasında hangisini seçeceğimi bugün bile bilmiyorum. Bunu bırakalım. Söylediğim gibi, bir başka dilde konuşulan bu sözcüklerle ondan çok kendimi aldatıyordum. Bunun hakkında çok şey söylemiştim, hissetmemesine imkân yoktu. İçimde bu yabancı kelimeleri yerli yerine oturtma sorumluluğunu üstlenmiştim; ne kadar aşırı olsalar, benden beklenebilecek olana yabancı demek istiyorum, o kadar doğru görünüyorlardı çünkü yeniydiler, çünkü önceleri yoktu: onları kendime bile özellikle de kendim için inanılır kılmayı istedikçe –çünkü onlara inanılamazdı– tüm çabamı daha ileriye gitmek ve belki de oldukça dar bir temel üzerine, her an artan yüksekliğiyle beni bile şaşırtan başdöndürücü yükseklikte bir piramit inşa etmeye harcıyordum. Ama yine de bunu yazıya dökebilirim: doğruydu; büyük aşırılıklar söz konusuysa boş hayaller olamazdı. Bu

durumdaki hatam ve açıkça görebildiğim ayartıcılığı, daha çok ona yaklaşmak için kullandığım bu tümüyle hayali yollarla koruduğumu düşündüğüm mesafenin bir sonucuydu. Aslında tüm bunlar bilinmeyen sözcüklerle başlayarak onu çok daha sık görme, durmaksızın onu arama, onu ikna etme isteğime, konuştuğum dilden başka bir şeyi görmesi için onu zorlamama yol açtı. Üstelik beni ona son bir mesafeden bakmaya davet ediyordu ve sanki yokmuş gibi görünmesine ve tuhaflığına o derece doğal bir katkısı vardı ki bununla yeterli bir açıklama bulduğunu düşünüyordum, bunun çekiciliğine kapıldıkça anormal doğasını ve korkunç kaynağını daha az fark ediyordum.

Metroya sığındığımız o gün fazla ileriye gittiğim çok açık. Sanırım yabancı bir şeyin etkisiyle hareket ettim. Öyle öfkeli bir gerçekti ki o dilin tüm zayıf desteğini kırıp Fransızca konuşmaya, daha önce kullanacağımı aklıma bile getirmediğim delice sözler etmeye başladım. Tüm bunlar çılgınlıklarından gelen güçle üzerine yığıldılar. Ona henüz dokunmuşlardı ki, fiziksel olarak bir şeylerin paramparça olduğunun farkına vardım. O anda kalabalığa kapılıp benden öteye sürüklendi, kalabalığın zincirleri boşalmış ruhu beni bir darbe gibi yıktı sanki, suçum bizi sonsuza

kadar ayırmaya kararlı bir insan yığınına dönüşmüştü.

Öğleden sonra, hiçbir haber alamadım (olay ikiye doğru olmuştu). Çalışıyordum ve çalışmanın getirdiği zorluklar tüm atlatmaları için yeterli bir özürdür. Kendi kendime şöyle dedim: eğer, bu akşam saat yediye kadar hiçbir haber alamazsam, ölesiye bir tedirginliğe kapılacağım; bu bir süreliğine beni yatıştırdı. Bakanlıkta, onu hiç - kimse görmemişti. Saat sekizde, boş koridorlarda insanların doluştuğu bomboş odalarda onu aradım. Onu küçük bir restoranda aradım ve onu bekleyebilmek için akşam yemeği yemek zorunda kaldım. Evine telefon ettim, hiç kimse cevap vermedi. Yine de telefona cevap vermediğini düşünerek oraya gittim. Bu fikir kaygı ve tasalarımı gideriyordu, onu bu küçük odada bulacağımdan gerçekten emindim: her gidişimde orada bulmuştum. Ama, tümüyle duyarsız kapı en kötü düşmanımdı: açık olmuş olsaydı boş daireye katlanabilirdim; buradan geçerken bıraktığı izleri seçebilirdim; onu bekleyebileceğim bir yer olurdu, onun yokluğunu varlığımla doldurabilir, bekleyişimin ısrarıyla onu döndürebilirdim. Üzüntüyle, orada oturmayı reddedişimi düşündüm. Christiana'ya taşrada olduğu için lanet okuyordum, çünkü annesinin kaybolmasını engelle-

memişti. O anda ben de kaybolmuştum. Deliliğim ne tedirginliğimden ne de Nathalie'yi merak etmemden kaynaklanıyordu. Kaynağı gittikçe büyüyen, her türlü amacın dışına çıkarak beni arayacak bir şeyi olmadan oradan oraya dolaşan bir insana dönüştüren bir sabırsızlıktı. Bakanlığın semtinde dolaştım. Bulsam bulsam nehir yakınlarında bulurum düşüncesiyle hareket ediyordum. Bu düşünce yalnızca mantıksız olması açısından, çünkü Nathalie intihar fikrinden nefret ederdi, aklıma yatmıştı. Uzunca bir süre oradan ayrılmadım. Bir köprüde bu kadar saat geçiren bu kişi hakkında hiçbir şey anımsamıyorum. Gece geçit vermez gibiydi.

Belirli bir anda, tedirginlik tamamıyla kayboldu ve aklım başıma geldi, en azından oldukça açık ve soğuk bir duygu: tam sırası, artık gereken şeyi yapmak gerekir dedi. S. caddesindeki bir otelde kalıyordum; diğer oteldeki odam da duruyordu, çünkü yönetici askere çağırılmış, otel hemen hemen boşalmıştı. Orada sadece kitaplarım vardı ve oraya neredeyse hiç gitmiyordum; geceleri oraya zorunlu olmadıkça gitmedim. S. sokağındaki odam uygun ve konforluydu, ama hoşuma gitmiyordu. Kendi kendime açıklayamadığım bir kaprisle, N.'den oraya hiç gitmemesini rica etmiştim; bir sabah, beni oradan aramıştı ve

öfkeli tabiatımla onu yanıtladım, o kadar güçlüydü ki söylediklerim yüzünden hâlâ oradan nefret ediyorum. Geceyi orada geçiremeyecek durumda olduğumu hissettim. Tuhaf olan, beni orada bekliyor olacağını hiç düşünmememdi; ne lobiye ne de Orta Avrupa diplomatlarının sonsuz konuşmalarla en büyük mutsuzluk görüntülerini yığdığı oturma salonuna baktım. Bitişik sokaktaki başka bir otelden oldukça loş bir oda istedim, ancak boş oda kalmamıştı. Paix Sokağı'na geçtim, şaşılacak derecede ıssız ve ışıksızdı. Ne ıssızlıktı ve ben ne kadar rahattım. Ayak seslerimi işitiyordum. O. sokağı sakin değildi, fakat kasvetliydi; asansör çalışmıyordu, merdivende, dördüncü kattan başlayarak, burnuma yabancı pis bir koku geldi; soğuk toprak ve taş kokusuydu bu ve bu kokuyu şaşılacak derecede iyi tanıyordum çünkü bu odada yaşamımın ta kendisiydi. Anahtarı ihtiyatla bir cüzdan içinde taşıyordum. El yordamıyla tırmandığım, karanlığa boğulmuş bu merdivenleri düşünün. Kapıya iki adım kalmıştı, ani bir panik yaşadım: anahtarım yoktu. Her zaman bu anahtarı kaybetmekten korkmuştum, gün içinde çoğu zaman cüzdanımda olup olmadığına bakardım; küçük bir anahtardı, Yale anahtarı, her ayrıntısını biliyordum. Bu kayıp anahtar bütün endişemi geri getirdi, kesin bir mutsuzlukla

öylesine güçlenmişti ki, o mutsuzluğu ağzımda hissettim ve tadı o günden beri ağzımdan gitmedi. Artık düşünmüyordum. Bu kapının arkasındaydım. Bu gülünç görünebilir, ama sanırım ona yalvardım, kandırmaya çalıştım, lanetledim. Ama tepki vermeyince yalnızca özdenetimimi yitirmemle açıklanabilecek bir şey yaptım: şiddetli bir yumruk attım ve hemen açıldı.

Daha sonra gelişen olaylarla ilgili olarak çok az konuşacağım: henüz olan şeyler uzun zaman önce olmuş şeylerdi, o kadar uzun bir süre gerçekleşmeyi beklemişlerdi ki, yaşamının her gecesi hissetmişken onu açığa çıkarmamak, bu önseziyle yaptığım gizli anlaşmamın bir kanıtıydı. Odada birinin olduğunu anlamak için bir adım daha atmam gerekmiyordu. İlerlediğim zaman, aniden karşımda biri belirecek, bana sokulacak, insanların farkında olamadığı mutlak bir yakınlıkta olacaktı. Bunu da biliyordum. En uzun gecenin süregeldiği bu odada, her şeyi tanıyordum; ona nüfuz etmiştim ve içimde taşıyordum; ona yaşam verdim, yaşamı olmayan bir yaşamdı ama dünyadaki hiçbir güç onu yenemezdi. Bu oda yaşamıyordu, orada ne gölge ne bir anı ne bir düş ne de bir derinlik vardı; onu dinliyorum, hiç kimse konuşmuyor; ona bakıyorum ve içinde hiç kimse yaşamıyor. Ama yine de, en yoğun yaşam

oradaydı, temas ettiğim ve karşılığında bana temas eden, tamamıyla diğerlerine benzer bir yaşamdı, bedeniyle benimkini ezen, ağzıyla ağzımı işaretleyen, gözleri açık, dünyanın en canlı ve en derin gözleriyle beni gören bir yaşamdı. Bunu anlamayan insan gelsin ve ölsündü. Çünkü, bu yaşam onun önünde yalana sığınan yaşamı dönüştürüyordu.

İçeri girip kapıyı arkamdan kapattım. Yatağa oturdum. En karanlığından bir boşluk önümde uzanıyordu. Bu karanlığın içinde değil, kenarındaydım ve onu tanıyordum, korkutucu olduğunu itiraf ediyorum. Korkutucuydu çünkü onda insanı küçümseyen bir şeyler vardı, insan buna kendini kaybetmeksizin dayanamazdı. Ama insan kendini kaybetmeliydi; karşı koyan kapaklanıp düşecekti ve her kim ileriye giderse tam da bu karanlığa dönüşecek, sonsuzu yaşayanın tam göbeğindeki bu soğuk, ölü ve horgörücü şey olacaktı. Karanlık, muhtemelen duyduğum korku yüzünden yanımdan ayrılmadı: bu korku bilinen bir korku değildi, ne beni engelliyor ne de benimle ilgileniyordu, fakat insani varlıklar gibi odamda başıboş dolaşıyordu. Korkunçluğun dibine itilmiş düşüncenin yavaş yavaş uyanıp bizi tanıması ve bize bakması için çok fazla sabır gerekiyordu. Ancak, ben bu bakıştan hâlâ korku-

yordum. İnanılan şeyden çok farklı bir bakıştı bu; ne ışık, ne ifade, ne güç, ne de hareket taşıyordu; sessizdi, ama sessizliği yabansılığın kalbinden dünyaları aşıyordu ve onu işiten kişi değişiyordu. Ansızın, beni bulmaya çalışan bir şey fark ettim, bu o kadar güçlü bir gerçek ki, geri çekildim, şiddetle yatağa çarptım ve üç dört adım ötede onu tüm açıklığıyla gördüm; gözlerinde boş ve ölü bir parlaklık vardı. Bütün gücümle ona bakmam gerekti, o da bana bakıyordu, ama tuhaf bir şekilde sanki ben kendi içimde geri çekilmiştim ve aramda sonsuz bir mesafe bırakmıştım. Belki de bu çok uzun zaman sürdü, ama bana göre etkisi henüz beni bulmuştu ki, ben onu kaybettim. Her şekilde orada uzun bir süre hareket etmeden durdum. Kendim için en küçük bir korku dahi duymadım, fakat onun adına aşırı bir korku duydum, onu ürkütmekten, ellerimle kırabileceğim yabani bir şeye dönüştürmekten korktum. Bana öyle geliyor ki o korkunun farkındaydım, yine bana öyle geliyordu ki her şey tamamıyla o kadar sessizdi ki önümde hiçbir şeyin olmadığına yemin edebilirdim. Biraz yürümemin ve en yavaş şekilde ilerlememin nedeni işte bu sessizlikti, şömineye hafifçe dokundum, durdum; kendimde bu ıssız gece için büyük bir sabır, büyük bir saygı buluyordum

bu yüzden hemen hemen hiçbir harekette bulunmadım, sadece elim sanki korkutmamak için büyük bir ihtiyatla biraz öne gitti. Özellikle koltuğa yaklaşmak istiyordum, bu koltuğu zihnimde görüyordum, oradaydı, ona dokunuyordum. Olabildiğince küçük gözükmek için önünde diz çöktüm ve yavaş yavaş elim gecenin ortasından geçti, tahta arkalığa ve kumaşa hafifçe dokundu: şimdiye dek ne daha sabırlı, ne daha sessiz, ne de daha dostça bir el olmuştu; bu nedenle yanında yavaş yavaş bir başka el, soğuk bir el belirse de ve bu el ne kadar soğuk ve hareketsiz olsa da elim onun üzerine geldiğinde titremiyordu. Kımıldamıyordum, dizlerimin üzerindeydim, bütün bunlar alabildiğine uzakta olup bitiyordu, bu soğuk bedenin üzerindeki kendi elim benden çok uzak görünüyordu, kendimi de ondan uzaklaşmış görüyordum ve yaşam olan umutsuz bir şeyin içine onun tarafından itilmiş gibiydim, bütün umudum sonsuz bir uzaklıktaymış gibi görünüyordu, elimin bu bedene dokunduğu ve onu sevdiği ve bu bedenin gecenin karanlığında eli benimsediği, tanıdığı ve sevdiği bu soğuk dünyadaydı.

Bu belki birkaç dakika sürdü, belki de bir saat. Onu kollarımla sardım, tümüyle hareketsizdim ve o da tümüyle hareketsizdi. Fakat, bir an

geldi ki ölüm soğukluğunu, ona iyice sokularak hissettim: "Gel," dedim. Kalkıp elini tuttum; o da kalktı, ne kadar uzun boylu olduğunu gördüm. Benimle yürüdü, bütün hareketleri benimkilere uygundu. Onu yatırıp, yanına uzandım. Yavaşça başını ellerimin arasına aldım, ona şöyle söyledim: "Bana bak." Başı ellerimin arasında doğrulur doğrulmaz onu üç dört adım ötede, gözlerindeki ölü ve boş parıltıyla gördüm. Bütün gücümle, gözlerimi hiç ayırmadan ona bakıyordum ve o da bana bakıyor gibiydi, ama bu bakış arkamdaki sonsuz uzaklıktaki bir yereydi. O sırada, içimde bir şey uyandı, üzerine eğildim ve "Şimdi, korkmayın yüzünüze üfleyeceğim," dedim. Ama ona yaklaşınca çok hızlı bir hareketle kenara çekildi (ya da beni geriye itti).

Söylemek istiyordum ki bu bedenlerde hüküm süren soğuk çok tuhaf bir şeydi: kendi içinde o kadar yoğun değildi. Şimdi yaptığım gibi bir ele dokunursam, eğer elim bu elin altında gizlenirse, bu el benim elimden daha soğuk değildir, fakat bu kadarcık soğukluk derin bir soğukluktur, bir yüzeyden hafifçe yansımaz; nüfuz eder ve kuşatır, insan onu izlemelidir ve onunla birlikte sınırsız bir yoğunluğa, boş ve gerçek dışı bir derinliğe girilir; buradan dışarıyla temasa dönüş yoktur. Onu bu derece acı kılan şey şudur: insanı

kemiren, ele geçiren ve dikkati üzerinde tutan bir şeylerin acımasızlığı vardı ve gerçekten de insanı ele geçiriyordu, ancak onun gizemi de buradaydı, kendini bu soğukluğa terk etmek için yeterince anlayış duyan insan onda dostluğu, sevecenliği ve gerçek bir yaşamın özgürlüğünü bulurdu. Bu söylenmelidir çünkü artık geri çekilmek boşunadır: bir elin, bir bedenin soğukluğu hiçbir şeydir; dudaklar yakınlaşsa bile, soğuk ağzın acılığı yalnızca daha soğuk ya da daha acı olamayacak biri için korkutucudur, ama bizi birbirimizden ayıran bir başka engel daha vardır: sessiz bedendeki ölü dokumalar, varlığının kabullenmesi gereken ama hiçbir şeyi giydirmeyen giysiler, onlar kadavramsı kıvrımları ve metalik hareketsizlikleriyle duyarsızlığa gömülüdür. Bu aşılması gereken engeldir.

Sabahleyin onu bu odada yeniden gördüğümde daha neşeliydi. Her zaman bakımlı olan ellerine ve tırnaklarına baktıktan sonra birdenbire keyifle konuştu: "Fakat bakın, çocuk gibi davranıyorum, sanırım tırnaklarımı kemiriyorum." Daha sonra, saçlarının altında, alnının üstünde küçük bir yara buldu. Sonsuz bir duygulanmayla kalkıp odada yürümesini izledim. Hiçbir şey düşünmüyordum; kendimin ve onun işini tümüyle unutmakta kararlıydım böylece her dakika gözlerimin önünde olacaktı.

Bu fikre biraz karşı koydu, ama yalnızca biraz. Her türlü durumda, çalışmamak hoşuna gidiyordu. Dışarı çıktığımızda bir huzursuzluk hissettim ve sözlerime engel olamadım: "Sanıyorum anahtar sizde." Bu küçük anahtarı en doğal biçimde çantasından çıkardı ve kapı kapandığı zaman, tekrar çantasının içine attı. O anda, neden ona soracaktım ki? Onun açısından da inanılmaz bir edimdi; cüzdanımı benden alıp, ona elini sokup anahtarı kavramasına neden olan itkinin bu dünyada hiçbir açıklaması olamazdı ve aynı şekilde soracağım her türlü soru onu suçlayabileceğim her şey kadar yersiz olacaktı. Kötü bir şans sonucu insanın her şeyin üzerine koyduğu ve her şeyden çok sevdiği bir kişi kendisine ait olmayan bir mektubu okursa, bunu görmezden gelmek şarttır. Unutmak değil ama insan bundan haberdarsa hiçbir zaman haberdar olmamalıdır ve eğer böyle bir şeyden şüphe ediyorsa bu ürkünç olayı, sadakat ve doğruluğa karşı mutlak bir inançla olanaksız kılmak gereklidir – böylece bu olay kendinden utanır ve yiter gider.

Eğer N.'ye sormuş olsaydım, o bana şöyle diyecekti: "Evet, anahtarı ben aldım." Ve eğer ona: Neden böyle yaptınız diye sorsaydım bana tereddütsüzce vereceği yanıt, bana yanıt olarak verme-

ye hazır olduğu şey öyle bir doğa taşıyordu ki ne ben ne de o, bu saatleri ve bu günleri olağan bir tavırla geçiremezdik. Nasılsa, artık istediğim bir şey yok: bu kafede oturmak, filmin sıkıcılığına girmek, yalnızca önemsiz bir kendini beğenmişliği ifade edecek olsa da onun bir şeylere güldüğünü işitmek istiyordum; her şeyden önemlisi kemirilmiş tırnakları ve yaralı alnı pahasına olsa bile, Nathalie adını sonsuza kadar tutmak istiyordum.

Bu saatlerin ve bu günlerin en mutlu anlar olmaması için bir neden göremiyorum. Bu şekilde davrandım, öyle bir duygu ve sevgiyle hareket ediyordum ki bu duygunun gerçekliği ve sevginin gücünden başka bir şey hissetmeye vaktim yoktu. N.'nin çoğu zaman gösterdiği ketumluk, bir şeyler kaçırıyormuş gibi hissetmeme neden olmadı ama bu yüzden kendi ketumluğum arttı; giderek daha fazla çaba isteyen kendi heyecanım ve tutkum içinde uzaktan izin veren tavrımı, birlikte vakit geçirmek için duyduğum isteğe benzer bir heyecanla karıştırdım. Ayrıca, bana aşırı derecede bağlı olduğundan ve bu bağlılığın gün be gün arttığından emindim: ama bağlılık neyi belirtmekte? Ya tutku sözcüğü hangi anlama geliyor? Kendinden geçme sözcüğü? Kim tanıyor en yoğun duyguyu? Yalnızca ben ve biliyorum ki

en soğuğu budur, çünkü o büyük bir yenilginin üzerinde zafer kazanmıştır ve şu anda bile bu zaferi kazanmaktadır ve her an, her zaman aynı şey olmaktadır; bu yüzden de onun için zaman artık yoktur.

Yapmam gereken doğal olarak onunla dairesinde yaşamaktı: bu kapıdan öcümü almalıydım. O geniş çatı katında her yere, olabileceğini düşündüğüm her yere gittim. Onu bir gölge gibi izlemiyordum, çünkü gölge bazen kaybolur, ama her adımda özgür olmasına, istediği şeyi yapmasına rağmen, özgürlüğü hâlâ benimkinden geçiyordu; bir an yalnız kalacak olsa orada beni daha da fazla bulacağını biliyordu ve o an ve yalnız yaşadığı tüm diğer anlar hakkında sayısız soru soracaktım. Az konuştuğum bilinir. Ama belirli zamanlarda beni konuşmaya zorlayan bir güç oluyordu, öyle ki yaşamımın en basit ayrıntılarını onlarca anlamsız sözcüğe dönüştürmek zorunda hissediyordum ve yaşamasına izin verdiğim tek yer olan sesim onu da sessizlikten çıkmaya zorluyor ve ona başka türlü sahip olamayacağı bir çeşit fiziksel kesinlik, fiziksel katılık kazandırıyordu. Bütün bunlar çocukça görünebilir. Ne önemi var! Bu çocukluk çoktan kaybedilmiş bir göz yanılmasını uzatmak ve artık var olmayan bir şeyi var olmaya zorlayacak güçteydi. Bana öyle

geliyor ki tüm bu gevezeliğin altında tek bir sözcüğün ciddiyeti, ona söylediğim "Gel," sözcüğünün yankısı vardı ve gelmişti, artık hiç gidemeyecekti.

O günden yaklaşık bir hafta sonra bir dostum beni benimle ilgili olmadığından ayrıntılarını vermeyeceğim bir olaya karıştırdı. Bu olay hakkında söyleyebileceğim tek şey, eğer düşmanını ikna etmezsem bir düelloya girişeceğiydi. Ne ben düşmanı, ne de düşman beni tanıyordu ve açığa kavuşturulması gereken sorular en özel türden olanlardı. Genel kargaşa yüzünden daha da çılgın görünen bu iş neredeyse tüm günümü aldı. Bir kişiden ötekine gidip söylenenleri bildirdim, gerçeğe sadık kalacağıma yemin etmeme rağmen olayı yanlış sundum; akşama doğru bazı kâğıtlar vermek üzere genç kızın evine gittim ve karşılığında birtakım nesneler aldım. Böyle bir anda, bu olaylar bana dünyanın son yüzünü buruşturması gibi görünüyordu. Ama bu dostum hikâyeyi son derece önemsiyordu ve ben de onu severdim.

Belki de bunu yapmak bir hataydı –üstelik bütün bu koşullar ve yorumlarım, anlatılabilir ve yaşanabilir şeylerin alanı içinde biraz daha uzun kalmayı sağlama yolu–, benim hatam, apaçık bir

hataydı bu nedenle dünyaya göre hareket etmekti. Gizliliğe ant içmiş gibi hissediyordum, bütün gün beni meşgul eden bu işle ilgili olarak N.'ye birkaç belirsiz şey söyledim. Altını çizmek isterim ki bu konuda ağzımı sıkı tutmam onurlu bir şey değildi. Böylesi bir açık yürekliliğin eksik oluşu yalnızca diğer insanların onur olarak düşündüğü bir şeye adanmış bir günden sonra, hâlâ başkalarının yaşam biçimi ve tutumuyla dolu olduğum anlamına geliyordu. Bu da çok daha önemli olan bir başka yaşam biçimi ve tutumuna sadık kalmadığım anlamına geliyordu. Bu onur bana ne veriyor, hatta bu arkadaşa, hatta onun mutsuzluğuna ne kadar aldırıyordum? Benimki devasadır ve dünya, onun yanında değersizdir.

Kişi dramatik kararlara güvenmemelidir. Hiçbir yerde dram yoktu. Bende bir saniye içinde iki defa daha zayıf düşmüş, biraz dikkati dağılmış daha az gerçek bir hale gelmişti. Ve en korkunç olan da bu dakikalarda bir anlık dikkat dağılması için ödeyeceğim akıl dışı bedelin farkında olmamdı, biliyordum ki eğer derhal başıboş duygulara sürüklenen bir insana dönüşmezsem, bir yaşamı ve bir yaşanın diğer bölümünü kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktım. Bu fikir bende açıkça mevcuttu ve yalnızca biraz yorgunluğun üstesinden gelmek zorundaydım, fakat

bu fikri bana fısıldayan yorgunluktu ve onu düşündükçe her zamankinden daha fazla yapmacık ve soğuk bir hale geldim.

Saat ona doğru Nathalie şöyle dedi:

– X.'e telefon ettim, başımın ve ellerimin kalıbını almasını istedim ondan.

O anda bir çeşit korku hissettim. "Bu fikri nereden edindiniz? – Karttan." Cüzdanımda her zaman anahtarla birlikte duran bir heykeltraşın kartını gösterdi. "Bu cüzdanı her zaman yanınızda bulundurmuyorsunuz. – Neden?" Bu soru öylesine bir unutkanlığı ima ediyordu ki tüm duygularım endişeyle yutuldu. "Sizden rica ediyorum, bu fikirden vazgeçiniz." Başıyla hayır işareti yaptı. Üzüntüyle "Yapamam," dedi. "Yapamaz mısınız? Neden?" Yanıtını bekledim, fakat gözlerinde büyük bir hüzün vardı, durgun ve soğuk bir şey, fakat sorum aramızda öylece kaldı, onu kaldırıp, yüzüne yaklaştırmayı isterdim, artık onu kabul etmeyeceğini o derece kuvvetle hissediyordum. Gerçekten kişiliğimden sıyrılmam ve bu sözcüklere yaşamımla can vermem gerekiyordu. Ancak, zayıftım, bu nasıl bir zayıflık, nasıl bir sefil güçsüzlüktü. Onun sessizliği karşısında yeniden kendim oluyordum, belki ona X.'den ben söz etmiştim, belki de bu işlemi anlatmıştım:

yaşayan bir insana uygulandığında tuhaf, bazen tehlikeli, şaşırtıcı olabilecek öyle bir işlem ki ... Ansızın, öfke bütün bedenimi sardı: "Eğer bana yanıt vermezseniz," diye bağırdım, "bir daha asla sizinle konuşmayacağım." Duvarları titretecek kadar aptalca bir tehditti, ama onu göze alamıyor gibi durdu. Bana tuhaf bir durağanlıkla ağır ağır, sevgiyle baktı. Gözlerini kaçırmıyor diye düşündüm: genel olarak, ona bakmadığım zamanlar bana bakmayı tercih ederdi.

Mümkün olduğu kadar yumuşak bir şekilde sordum:

– Beni işitiyor musunuz?

– Evet.

– Bu tasarınızdan vazgeçecek misiniz, vazgeçmeyecek misiniz?

Neredeyse istekli gibi görünen bir bakışla baktı.

– Evet, dedi, ve onu cesaretlendirmek için elini tuttum. Aksi takdirde sizi bu odaya kapatabilirdim.

– Nerede bu?

– Burada, evin içinde.

Bir an beni dinledikten sonra sordu: "Sizinle mi?" Evet, diye işaret ettim. O ana dek hep elini tutuyordum, canlı olan bu el bana umut veriyor-

du. Sonunda kendiliğinden konuşmaya başladı:

– Demin söylediğiniz sözcük neydi?

Yüzünü inceledim. Tanrım dedim kendi kendime saçmalayarak, bu sözcüğü bana hatırlatın.

"Hangi sözcük?" diye umut dolu hafifçe bir gülümsemeyle sordum.

İki şey hissettim ancak: hiç gülümsemiyordu, öyle olsa bile fikir hâlâ oradaydı.

– "Bir saniye önce," diye mırıldandı, aklı söylemek üzere ağzımı açtığım ana takılmıştı.

"Ne yapalım," diye başladım. Ama "bu odayı" hatırlayınca durdum: evet, muhtemelen buydu. Sıkıntımı yüzümden anlamış olmalıydı. Elimi öyle ikna edici ve zekice bir teşvikle sıktı ki soğukluk beni terk etti. Birbirimize baktık: hâlâ öyle çok umudum vardı ki; umut ne sinsi ne de kötü bir şeydir. Bakışları yeniden dikleşti. İyi göremediği için çoğu kez onunla gözleri hakkında konuşurdum; bu gözler bazen tepkisiz ve boştu, bazen de yalnızca kaygılı bir yansımanın göründüğü bir pırıltıyla yanardı. "Gözleriniz ağrıyor mu?" Tümüyle beklenmedik olan bu soru onu sarsmış gibiydi; kalkıp en heyecanlı anlarda yaptığı gibi ellerini saçları arasında gezdirdi. Ayaktaydı, neredeyse bana yaslanıyordu, kolunu tutmak istiyordum, ama birdenbire son derece uzağa fırlatılmış

olan kişiliğime dikkat etmiyordu. Yine de onu oturttum. Yavaşça elimi elinin üzerine koydum; bu temas acı bir anı, bir fikir, soğuk ve acımasız bir gerçek gibiydi, ona karşı savaşmak anlamsızdı. Bir an, dudaklarının kımıldadığını gördüm ve konuştuğunu hissettim, ama artık bu sözleri anlamak için büyük bir çaba göstermiyordum: Bu sözcükleri düşünüyordum. Şans eseri, "tasarı" sözcüğünü işittim.

– İşte bu sözcük, dedi.

Daha önce aradığı şeyi anımsadım, yeniden uyanık ve dikkatli olmama rağmen en küçük bir ilgi bile duymadığımı söylemek zorundayım; her şey başka bir dünyaya aitti ve ne olursa olsun artık çok geçti. Yalnızca, çoğu zaman olduğu gibi, ilgisizliğim onu hayata döndürmüş olmalıydı, bir de belki bir engeli aştığından dolayı ön ayak olan artık oydu.

– Bu artık bir tasarı değildir, dedi çekinerek.

Onu çok iyi anlıyordum, sesinin tonu tıpkı büyük bir kabahat işlemiş bir çocuğun ses tonu gibiydi. Hiçbir şey söylemediğim için, anlayıp anlamadığımı sezinlemeye çalışıyordu ve eğer anlamamışsam, her şeyi açıklamak için çok ciddi olmayan sözcüklerin nasıl bulanacağını düşünüyordu. Elleri hayranlık verecek kadar saf bir ha-

reketle açıldı, sonra zayıf bir sesle sordu:

– Yapmalı mıydım?

Belki de kötülük –her şey yitip gittiği zaman geride kalan tek şey– omuzlarımı silkmeme neden oldu, ama gerçek olan belki de yeniden acı çekmeye başlıyor olmamdı. Bana hâlâ bu denli yakınken o kadar insancıl görünüyordu ki, onun hatası olmayan o korkunç şey için bir çeşit bağışlama bekliyordu.

– Muhtemelen gerekliydi, diye mırıldandım.

Bu sözcüklere atıldı.

– Gerekliydi öyle değil mi?

Gerçekten de gönülsüz kabullenişim ona yansıyor gibi görünüyordu, yalnızca sesini ödünç verdiği görünmez bir sorumluluk tarafından bir bakıma sonsuz bir beklentiyle beklediği bir şeydi. Artık kendinden emin, mutlu yüce bir güç – bu mutluluk elbette işine yaramayacak olan rızam yüzünden değildi, ama yaşam üzerindeki zaferi, benim sadık anlayışım, sınırsız terk edişim– bu genç insana hakim oldu ve ona düşüncelerimi ve söylediğim birkaç sözcüğü yönetme gücünü ve becerisini verdi.

– Şimdi, dedi boğuk bir sesle, bunu en baştan beri biliyordunuz, öyle değil mi?

– Evet, dedim. Biliyordum.

– Ve bunun ne zaman olduğunu biliyor musunuz?

– Sanırım bir fikrim var.

Ama oldukça uysal ve teslimiyetçi olan ses tonum zafer isteğini tatmin edememiş gözüküyordu.

– Eh peki, belki de henüz her şeyi bilmiyorsunuz, isyankâr bir ses tonuyla haykırdı. Ve gerçekten de bu mutlu heyecanının içinde bir berraklık vardı, gözlerinin derinliklerinde bir alev, sıkıntımı delip bana uzanan ve aynı görkemli gurur ve zafer sarhoşluğunu veren bir zafer vardı.

– Neyi? dedim, doğrularak.

– Evet, bağırdı, evet, evet!

– Bunun bir hafta önce olduğunu mu?

Korkunç bir oburlukla ağzımdan sözcükleri alıyordu.

– Ve sonra? diye bağırdı.

– Ve bugün X.'e gittiniz, bu ... şeyi almak için mi?

– Ve sonra!

– Ve şimdi bu şey orada, onu açığa çıkardınız, ona baktınız, tüm sonsuzluk, sizin sonsuzluğunuz ve benimki boyunca yaşayacak bir şeyin yüzüne baktınız! Evet, biliyorum, biliyorum, en baştan beri biliyordum.

Bu sözcüklerin mi yoksa bunlara benzer başkalarının mı ya da nasıl bir ruh halinin onları duymasına izin vermeme neden olduğunu bilmiyorum; önemsiz bir meseleydi, tıpkı olayların gerçekten bu şekilde gerçekleşip gerçekleşmediğinin önemsiz olması gibi. Ama benim açımdan bu şekilde gerçekleştiğini söylemeliyim; tarihleri bir yana koyarsak, çünkü her şey çok daha önce olmuş olabilir. Ama gerçek, olgularda yatmıyor. Bu belirli olguları bastırmayı hayal edebiliyorum. Ama eğer olmadılarsa, başkaları benimle birleşmiş her şeye kadir açıklamanın çağrılarını yanıtlayarak onların yerine gerçekleşiyor, aynı anlamı alıyorlar ve öykü de aynı öykü oluyor. Belki de N. benimle "tasarı" hakkında konuşarak, yalnızca dikkatli bir elle arkasında yaşadığımız aldatmacayı parçalamak istemişti, sonuçta kıskançlığı yüzündendi. Bir "dünya" insanı rolünde olmam ve bu rolün vermiş olduğu üstünlükle beni görmekten bıkmıştı, beni aniden gerçek durumuma getirmek ve bulunduğum yeri parmağıyla göstermek için bu hikâyeyi kullanmış da olabilir. Ola ki kendisi de benden gelen ve her zaman bende yeniden doğan, aynı zamanda ihtiyatlı olan bir ses, kaybolamayacak bir duygunun sesi. Kim şöyle diyebilir: bunlar belirli olaylar izin verdiği için oldu. Bunlar olup bitti, çünkü belirli

bir anda olgular yanıltıcı bir hale gelir ve tuhaf yer değiştirmeleri gerçeğe, onları ele geçirme hakkı verebilir. Bana gelince, benden daha güçlü bir düşüncenin talihsiz elçisi değildim, onun oyuncağı ya da kurbanı olmadım. Çünkü o *düşünce* eğer beni ele geçirdiyse bu yalnızca benim aracılığımla olmuştur ve eninde sonunda o bana denktir. Onu sevdim ve yalnızca onu sevdim ve olup biten her şey olmasını istediğim için oldu ve gözüm yalnızca onu gördü. Nerede olursa olsun ya da ben nerede olursam olayım, yoklukta, mutsuzlukta, ölü şeylerin kaçınılmazlığında, yaşayanların gerekliliğinde, iş yorgunluğunda, merakımdan doğan yüzlerde, doğru olmayan sözcüklerimde, aldatıcı sözcüklerimde, sessizlikte ve gecede ben ona tüm gücümü, o bana tüm gücünü verdi. Böylece bu güç öyle kuvvetli ki, hiçbir şey onu yenemez, belki de bizi ölçüsüz bir mutsuzluğa mahkûm eder, ama eğer böyleyse bu mutsuzluğu üzerime alıyorum, ondan sınırsızca memnunum ve bu düşünceye sonsuzca "Gel," diyorum ve sonsuzca, o orada.

[#] Bu sayfalar burada sona erebilir ve yazmış olduklarımı izleyen hiçbir şey beni onlara bir şey eklemeye ya da çıkarmaya zorlayamaz. Kalan bu ve en sonuna kadar böyle kalacak. Boş yere aradığım son için benden bunu silmeye kalkışan kişi, benim kendi öykümün başlangıcı ve benim kurbanım olacaktır. Karanlıkta beni görecektir: sözcüklerim onun sessizliği olacaktır ve dünyanın hakimi olduğunu düşünecektir, ama mutlak hakimiyet yine benim elimdedir. Onun hiçliği benimdir ve o da yalnız ölmek isteyen biri için ölüm olmadığını anlayacaktır.

Bu yüzden bu sayfaları mutsuzluk düşüncesiyle okuyan herkes bunu bilmeli. Ve dahası, onları yazan eli hayal etmeye çalışsın: eğer görebilirse, belki okumak da onun için ciddi bir ödeve dönüşecektir.

[#] Bu son bölüm, kitabın Éditions Gallimard, 1948 basımında bulunmayıp, *Death Sentence* (Station Hill Arts, 1978; 1998) adlı İngilizce çevirisinde, yazarın 1971 basımı sırasında çıkardığı belirtilerek yer almaktadır.

Maurice Blanchot

Ölüm Hükmü

II. Dünya Savaşı sonrası Fransa'sının en güçlü edebiyatçı ve felsefecilerinden birisinin hayranlık uyandırıcı kitabı; bilinçlilik, ölüm ve olası anlatı dünyasının erotik üçgeninin romanı.

Maurice Blanchot, kesinlikle çağımızın en önemli yazarlarından birisidir; hem yazılarında hem öykülerinde yazma sorununu en uç noktasına kadar götürür. Ölüm Hükmü ... onun başyapıtıdır.

Edmond Jabes

Maurice Blanchot'nun düzyazısı Henry James'inki gibi öyle kırılgan anlamlar taşıyorki insana aktarılırken kırılabilirlermiş gibi geliyor.

John Updike

Maurice Blanchot'nun modern Fransız edebiyatının en özgün ve en büyüklerinden birisi olduğundan kuşkulanılamaz.

Susan Sontag

ISBN 975-8240-06-4

9 789758 240067